24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 10 пус.

1941
ФЕВРАЛЬ
14
ЭРНЕКУН
37 (5752) №

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

ЧӐВАШ КОММУНИ

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ.

Ялхуҫалӑх машинисене юсасси тата тимӗрҫ лаҫҫисем ҫинчен

Ҫуракине хатӗрленес тӗлӗшпе колхозлӑ ялта хӗрӳллӗ ӗҫ пырать. Паха вӑрлӑх хатӗрлес, ялхуҫалӑх машинисене юсас, удобренисем ытларах пухас, уйхирсене нумайтарах юр тытса хӑварас ӗҫсемшӗн ырми-канми кӗрешеҫҫӗ колхозлӑ хресченсем.

Республикӑри малта пыракан хӑшпӗр колхозсем ҫуракине хатӗрленсе ҫитрӗҫ темелле. Вӗсем партин XVIII конференцийӗ ячӗпе хӑйсем ҫине илнӗ обязательствӑсене пурнӑҫа кӗртрӗҫ. Элӗк районӗнчи «Заветы Ильича» колхоз, кӑҫал гектартан 180 пӑтран кая мар тӗштырӑ пухса кӗртме пулнӑскер, ҫуракине паян-ыранах тухма пултарать. Кунта кашни колхозник колхоз производствинчи ӗҫе хутшӑннӑ, вӗсем пӗрпӗринпе ӑмӑртса ӗҫлеҫҫӗ.

Ҫуракине хӑвӑрт, пысӑк пахалӑхпа тата агротехникӑллӑ сроксенче иртерни—вӑйлӑ тухӑҫлӑ тырпул туса илес тӗлӗшре чи ответлӑ ӗҫ пулса тӑрать. Ака вӑхӑтӗнче пур ӗҫсем те ӑнӑҫлӑн, хӑвӑрт тата пӗр тикӗс пулса пыччӑр тесен, ӗҫ хӗрсе пынӑ чухне нимӗнле чӑрмавсем те ан пулччӑр тесен, пирӗн мӗнпур ӗҫ хатӗрӗсене — плугсемпе сеялкӑсене, сӳресене, сенӗк-кӗреплесене, урапасене т. ыт. те ҫителӗклӗ хатӗрлесе хумалла, вӗсем юсавлӑ та ҫирӗп пулччӑр, ан ванччӑр.

Анчах, калас пулать, ялхуҫалӑх машинисене юсасси пирӗн колхозсенче питех те кая юлнӑ. «Аҫта васкас, ӗлкӗрӗпӗр-ха, ҫураки инҫе вӗт», теҫҫӗ хӑшпӗр колхозсен руководителӗсем. Уйрӑмӑнах Советский районри колхозсем начар ӗҫлеҫҫӗ. Районӗпе 2603 плуг юсамалла, февралӗн пӗррремӗшне пӗтӗмпе те 580 плуг кӑна юсанӑ, вӑл 22 процент пулать. Кунта колхозсенче миҫе сӳре юсани пачах паллӑ мар. Ҫак тарана ҫитсе те районӗпе 157 урапа ҫеҫ юсаса хатӗрленӗ. Сеялкӑсем ҫуррине яхӑн ӗҫе яма хатӗр мар.

Шупашкар районӗнче те ӗҫсем ҫавнашкалах тӑраҫҫӗ. Район тӑрӑх пӗтӗмпе виҫӗ пине яхӑн плуг юсамалла, 789 плуг кӑна юсанӑ. Ҫур хӗл иртрӗ, анчах ку районри колхозсем мӗнпурӗ те 653 сӳре, 168 урапа ҫеҫ юсама ӗлкӗрнӗ. Сеялкӑсем юсамалли плана 57 процент тултарнӑ. Плугсемпе сеялкӑсене, урапасемпе сӳресене юсас ӗҫ Сӗнтӗр, Куславкка тата ытти районсенче те начар пырать. Кӗреплесемпе сенӗксене тата ытти ӗҫ хатӗрӗсене юсасси ҫинчен каламалли те ҫук. Ун ҫинчен чылай ҫӗрте пачах маннӑ.

Ялхуҫалӑх машинисене юсас ӗҫ мӗншӗн кая юлса пырать-ха? Тен, тимӗрҫ лаҫҫисем ӗҫлесе ӗлкӗреймеҫҫӗ, тимӗрҫсем ҫитмеҫҫӗ пулӗ? Ҫук, пачах урӑхла, сӑлтав вӗсем ҫинче мар. Ӗҫ мӗншӗн начар пыни ҫинчен Вӑрнар районӗнчи «Советская деревня» колхоз тимӗрҫи В. Булыгин ҫапла каласа парать: «Хальхи вӑхӑтра ҫанталӑк сивӗ тӑрать,—тет вӑл.—Тимӗрҫ лаҫҫи пӗчиккӗ, ӑна мӑкласа ӑшӑтман. Плуг винтисене касма май ҫук, тимӗре алла тытсанах пӳрнесене тӑм илет, ҫавӑнпа та тулта ӗҫлейместӗп. Ҫанталӑк ӑшӑтсан тин ӗҫе тытӑнма лекет пуль. Ман шутпа тимӗрҫсем валли лайӑх лаҫҫем туса памалла. Кирек хӑш вӑхӑтра та кашни кунах пирӗн ӗҫ пултӑр. Манӑн тумтире хывсах, ытти рабочисем пекех, ӑмӑртса ӗҫлес килет. Анчах лаҫра питӗ сивӗ пулнӑ пирки, кашни кун ӗҫлеме май ҫук, вара ирӗксӗрех прогул тӑватпӑр».

Чылай ҫӗрте тимӗрҫ лаҫҫисенчи йӗрке ҫавӑн пек. Тимӗрҫ лаҫҫисен тата тимӗрҫсен ӗҫне лайӑхлатасси ҫине райҫӗрӗҫ пайӗсем те, колхозсем те тивӗҫлипе ҫаврӑнса пӑхмаҫҫӗ, вӑл колхоз производствинче манӑҫа хӑварнӑ участоксенчен пӗри пулса тӑрать. Нумай колхозсенче тара кӗрӗшнӗ тимӗрҫсем ӗҫлеҫҫӗ. Вӗсем хушшинче дисциплина ҫук, ӗҫ тухӑҫлӑхӗ пысӑк мар, вӗсен ӗҫне тӗрӗслесе тӑмаҫҫӗ. Тимӗрҫсем хӑйсене хӑйсем хуҫа: ӗҫлес тесен ӗҫлеҫҫӗ, ӗҫлес килмесен—ахаль ларса кун иртереҫҫӗ. Ӗҫлет-и вӑл, ӗҫлемест-и—пурпӗрех тӳлеҫҫӗ ӑна.

Пушӑ сӑмах ан пултӑр тесен, ҫак примера кӑтартса пама пулать. Шӑнчас колхозӗнче (Куславкка р.) тара кӗрӗшнӗ тимӗрҫ Турундаев ӗҫлет. Договор тӑрӑх, вӑл колхозран кашни уйӑхра 160 килограмм ҫӑнӑх, 122 килограмм ҫӗрулми тата укҫан 50 тенкӗ илет. Унсӑр пуҫне ҫулталӑкне 1500 кӗлте тата 3 лав ыраш улӑмӗ памалла ӑна. Вӑл колхоз хваттерӗнче пурӑнать, пӳртне те колхозах сутатса парать. Анчах мӗнле ӗҫлет-ха Турундаев? Тӳррипе каласан, вӑл колхоза усӑ кӳмест, хӑшпӗр чухне ӗҫе тухмасть, ют ҫӗртен пырса панӑ ӗҫсене тунӑшӑн укҫине пӗтӗмпех хӑй илет. Ҫав вӑхӑтрах колхозӑн плугӗсемпе сеялкисене тата хуҫалӑхри ытти ӗҫ хатӗрӗсене юсасси начар пырать.

Ҫак пример колхозсенчи тимӗрҫ хуҫалӑхӗнче большевикла йӗркелӗх ҫуккине, ун ҫине тивӗҫлипе ҫаврӑнса пӑхманнине лайӑх кӑтартса парать. Тимӗрҫ лаҫҫисем колхоз производствинче пысӑк вырӑн йышӑнса тӑраҫҫӗ. Пуриншӗн те паллӑ, машинӑсемпе ӗҫ хатӗрӗсене вӑхӑтра тата пысӑк пахалӑхпа юсасан кӑна ялхуҫалӑхӗнчи мӗнпур ӗҫсене ӑнӑҫлӑн туса пыма пулать. Унсӑр пуҫне тимӗрҫ лаҫҫи колхоза тупӑш кӳрекен производство пулса тӑмалла.

Нумай колхозсенче тимӗрҫ лаҫҫисем ҫук, пур пулсан та вӗсем арканса юхӑнса пӗтнӗ, пӗчӗк ҫурт-йӗрсене вырнаҫнӑ. Вӗсенче тухӑҫлӑн ӗҫлеме хӗн, тимӗрҫсен ӗҫне механизацилемен. Элӗк районӗнче 92 колхоз, вӗсенче мӗнпурӗ те 21 тимӗрҫ лаҫҫи ҫеҫ. Сӗнтӗр, Вӑрнар, Килининский, Октябрьский районсенче кашни виҫӗ колхоза пӗрер тимӗрҫ лаҫҫи кӑна тивет. Чӑваш АССР Ҫӗрӗҫ Халӑх Комиссариачӗн колхозсенчи подсобнӑй предприятисен отделӗ, райҫӗрӗҫ пайӗсем ҫакӑ пит те кирлӗ ӗҫе йӗркелеме тӑрӑшмаҫҫӗ.

Колхозсен обществӑллӑ хуҫалӑхӗ кашни ҫулах вӑйлӑн ӳссе пырать. Ҫӗнӗ строительствӑсем валли, хуҫалӑх нушисем валли тимӗр-тӑмӑртан тунӑ япаласем сахал мар кирлӗ пулаҫҫӗ. Хӑшпӗр колхозсем хӑлӑпсемпе петлӗсем ҫук пирки вите алӑкӗсене лартаймаҫҫӗ. Тимӗр сенӗксемпе кӗреплесене сутӑн илеҫҫӗ. Колхозра, колхозниксен кил хуҫалӑхӗнче мӗн чухлӗ кивӗ тимӗр-тӑмӑр сапаланса выртать? Ҫавсенчен хуҫалӑхра кирлӗ япаласене колхозрах тума пултараймаҫҫӗ-и вара?

Тӑрӑшсан тем те тума пулать. Ана Елчӗк районӗнчи «Марс» колхоз примерӗ лайӑх кӑтартса парать. Колхозӑн тимӗрҫ лаҫҫи—тупӑш кӳрекен предприяти. Кунта хуҫалӑхра кирлӗ япаласене—сенӗксемпе кӗреплесене, петлӗсемпе хӑлӑпсене, пӑтасемпе винтӑсене, плугсемпе сеялкӑсен тата тракторӑн хӑшпӗр пайӗсене, урапа-тарантасӑн тимӗр пайӗсене, пӗр сӑмахпа каласан, колхоза мӗн кирлӗ, вӗсене пӗрне те сутӑн илмеҫҫӗ, колхозри тимӗрҫ лаҫҫинчех тӑваҫҫӗ. Колхозра ванчӑк ӗҫ хатӗрӗсене пӗрре те тупаймастӑн, вӗсем пурте ҫирӗп, юсавлӑ.

Колхозсем валли тимӗрҫсем хатӗрлес, тимӗрҫсен квалификацине ӳстерес тӗлӗшпе никам та нимӗнле ӗҫ те туса иртермест темелле. Чи лайӑх тимӗрҫсем вӗсем—ӗҫре ӳснӗ тимӗрҫсем. Тимӗрҫ Кузнецов юлташ, халӗ вӑл Ишлейри МТ Станцинче ӗҫлет, хӑйӗн ӑсталӑхне кулленех хӑпартса пырса, халиччен аякран кӳрсе килнӗ чаҫсене вырӑнтах, МТС мастерскойӗнчех туса кӑларма хӑнӑхса ҫитнӗ. Кузнецов юлташ тунӑ вентилятор валикӗсем заводсенче тунинчен пӗрре те начар мар. Вӑл ҫак валиксене 40 ытла туса хатӗрленӗ. Свердлов ячӗпе тӑракан колхозри тимӗрҫ (Ишлей р.) Васильев юлташ кулленхи ӗҫ нормине тӑтӑшах 110—120 процент тултарать.

Тӳрӗ кӑмӑлпа ӗҫлекен тата пысӑк квалификациллӗ тимӗрҫсем сахал мар. Вӗсенчен вӗренес пулать. Ҫавӑнпа та Куславкка районӗнчи «Динамо» колхозри комсомолецсем колхоз производствинчи специальноҫсене вӗренессине организацилени—питӗ паха пуҫару пулса тӑрать. Ҫак пуҫарӑва пур ҫӗрте те сарса пырас пулать. Ҫӗрӗҫ органӗсен ҫамрӑксене пур майсемпе те пулӑшмалла. Кашни колхозрах лайӑх, нумай тупӑш паракан тимӗрҫ лаҫҫи, пысӑк квалификациллӗ тимӗрҫсем пулмалла. Тимӗрҫ хуҫалӑхӗнче ҫирӗп йӗрке туса, колхозри мӗнпур машинӑсене тата ӗҫ хатӗрӗсене юсассине, хуҫалӑхра кирлӗ япаласене тӑвассине большевикла организацилемелле.

Ҫураки кунсеренех ҫывхарнӑҫемӗн ҫывхарать. Кашни кун хаклӑ, ӑна сая ямалла мар. Плугсемпе сеялкӑсем, урапасем, сӳресем тата ытти ӗҫ хатӗрӗсем пурте ҫуракине тухма хатӗр пулччӑр, вӗсен пахалӑхӗ лайӑхран та лайӑх пултӑр, вӗсем ӗҫ вӑхӑтӗнче ан ванччӑр, ҫапла вара ҫитес ҫураки пӗр чӑрмавсӑр, кӗске вӑхӑтра тата пысӑк пахалӑхпа вӗҫленме пултарать.

ВКП(б) Пӗтӗм Союзри XVIII конференцине производствӑри ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсемпе кӗтсе илер

Таварҫаврӑнӑш планне тултарассишӗн

Чӑвашсоюз системине кӗрекен суту-илӳ организацийӗсем иртнӗ ҫулти 4-мӗш кварталти таварҫаврӑнӑш планне 105,8 процент тултарнӑ. Вӗсем план тӑрӑх 48 миллион тенкӗлӗх таварсем сутас вырӑнне 50 миллион та 747 пин тенкӗлӗх сутнӑ.

Таварҫаврӑнӑш планне тултарас ӗҫре Улатӑр, Советский, Вӑрмар, Йӗпреҫ, Чкаловский, Ҫӗмӗрле, Елчӗк райсоюзӗсем лайӑх ӗҫлесе пычӗҫ. Ҫак районсем плана ытлашшипех тултарнӑ.

Суту-илӳ организацисем нумайӗшӗ XVIII партконференци ячӗпе пыракан социализмлӑ ӑмӑртӑва анлӑн сарса ячӗҫ. Хӑйсем ҫине илнӗ обязательствӑсене ӑнӑҫлӑн пурнӑҫласа пыраҫҫӗ. Ӑмӑртса ӗҫлесе суту-илӳ ӗҫне лайӑхлатса пыма тытӑнчӗҫ.

Улатӑр райсоюзӗ XVIII партконференци уҫӑлнӑ тӗле пӗрремӗш кварталти таварҫаврӑнӑш планне 75 процент тултарма обязательство илнӗ. Ҫавӑн пекех кооперацине ҫӗнӗрен членсем илес, пай укҫи пухас тата хатӗрлев ӗҫӗсене те йӗркелеме пулнӑ.

А. СУДАКОВ.

Колхозниксен ӑмӑртӑвӗ

ОКТЯБРЬСКОЕ. Енӗш Кӑршкари Ворошилов ячӗпе тӑракан колхозри колхозниксем кӑҫал кашни гектартан вӑтам шутпа 120 пӑтран кая мар тӗштырӑ туса илессишӗн ӑмӑртаҫҫӗ. Ҫак задачӑна ӑнӑҫлӑн пурнӑҫлама колхозниксем халӗ агротехникӑна кружоксене ҫӳресе вӗренеҫҫӗ. Занятисенче вӑрлӑхсене пӑхса усрасси, юр тытса хӑварасси тата удобренисемпе усӑ курасси ҫинчен вӗреннӗ.

Партин Пӗтӗм Союзри XVIII конференцийӗ ячӗпе пыракан социализмлӑ ӑмӑртӑва хутшӑнса, колхозниксем ҫуракине хатӗрленес ӗҫе вӑйлатрӗҫ. Ялхуҫалӑх машинисене юсаса пӗтернӗ. Кӳлмелли хатӗрсем те ҫителӗклӗ. Уя 471 лав тислӗк кӑларнӑ, 25 центнер кӗл пухнӑ, 32 центнер кайӑк-кӗшӗк тислӗкӗ хатӗрленӗ. Колхоз 85 гектар ҫинче юр тытса хӑварнӑ. Пур бригадӑсенче те вӑрлӑхсене сортласа хатӗрлесе хунӑ.

П. КОЗЛОВСКИЙ.

Вӑрман хатӗрлевӗнче

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Тип-ҫырма ялсоветӗнчи «Чамыш» ялхуҫалӑх артелӗн членӗсем вӑрман касса хатӗрлеме тата турттарма панӑ задание срокчченех тултарчӗҫ. Вӗсен пӗтӗмпе 500 кубометр вӑрман касса хатӗрлемелле тата 250 кубометр турттармалла пулнӑ. Ҫак плана февралӗн 4-мӗшӗнчех тултарнӑ.

Вӑрман хатӗрлес ҫӗрте А. Петрова тата Г. Яковлев лайӑх ӗҫлерӗҫ, вӗсем кулленхи нормӑна 150—200 процента ҫити тултарса пычӗҫ.

П. ЯКОВЛЕВ.

* * *

ИШЛЕП. «Новая жизнь» колхоз колхозникӗсем вӑрман хатӗрлевӗнче 1941 ҫулти пӗрремӗш кварталта ҫуран тата лашапа ӗҫлемелли тӳлевлӗ повинность тӑвасси ҫинчен СССР Совнаркомӗпе ЦК ВКП(б) йышӑннӑ постановленине пысӑк кӑмӑлпа кӗтсе илсе, вӑрман хатӗрлес ӗҫе хастарлӑн хутшӑнчӗҫ. Колхозран пӗр харӑс 35 ҫын ҫуран, 26 ҫын лашапа вӑрмана ӗҫлеме тухса кайрӗҫ. Вӗсем партин XVIII конференцине пысӑк ҫитӗнӳсем тунипе кӗтсе илессишӗн кӗрешеҫҫӗ.

Февралӗн 8-мӗш тӗлне колхозниксем 1200 кубометр йывӑҫ касса хатӗрленӗ, 1500 кубометр турттарса кӑларнӑ.

М. ГАЛКИНА.

Ӗҫ нормисене ытлашшипех тултараҫҫӗ

Шупашкар хулинчи «Красный мебельщик» артельти стахановецсем партин Пӗтӗм Союзри XVIII конференцине пысӑк ҫитӗнӳсемпе кӗтсе илессишӗн тӑрӑшаҫҫӗ. Павлов, Краснослободцев тата Колбаков стахановецсем хӑйсен ӗҫ нормисене 150 процент таран тултарса пыраҫҫӗ. Стахановец Рощин январь уйӑхӗнчи плана 200 процент тултарнӑ.

Производство ӗҫӗнче уйрӑмӑнах пӗр тӑван стахановецсем Андрейпе Петр Усачевсем палӑрса тӑраҫҫӗ. Вӗсем хӑйсен кулленхи ӗҫ нормисене 2-шер хут тултарса пыраҫҫӗ. Стахановецсем ӗҫ вӑхӑчӗпе туллин, йӗркеллӗн усӑ кураҫҫӗ, ӗҫре пӗр-пӗрне пулӑшса пыраҫҫӗ.

В. НИКОЛАЕВ.

Квартал планне 69 процент тултарнӑ

ҪЕРПУ. Пӗрремӗш Вӑрманкас ялсоветӗнче финанс агенчӗ П. Смирнов, партин XVIII конференцийӗ ячӗпе пыракан социализмлӑ ӑмӑртӑва хутшӑнса ӗҫленипе, юлашки вӑхӑтра пысӑк ҫитӗнӳсем турӗ. Пӗрремӗш кварталта унӑн пурӗ 13 пин тенкӗ ытларах укҫа пухмалла. Февралӗн 9-мӗш тӗлне вӑл ҫак хисепрен 9 пин тенкӗ ытларах пухса квартал планне 69 процент тултарнӑ. Паянхи куна кунта 1941 ҫулшӑн культсбор укҫи тӳлесе татнӑ хуҫалӑхсем 65, самообложени укҫине парса татнисем 32 шутланаҫҫӗ.

Смирнов юлташ Йӗкӗрвар ялсоветӗнчи финанс агенчӗпе ӑмӑртать. Вӑл иртнӗ ҫулта та плана ӑнӑҫлӑн тултарса пынӑ. Хӑйӗн ӗҫне вӑл чӗререн юратать.

И. ТИМОФЕЕВ.

Февралӗн 16-мӗш— УЙРӐМ ОКРУГСЕНЧИ СУЙЛАВ КУНӖ

Ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсемпе кӗтсе илетпӗр

ХӖРЛӖ ЧУТАЙ, февралӗн 13-мӗш. **(Телефонпа).** Юлашки вӑхӑтра предприятисемпе колхозсем Пӗтӗм Союзри XVIII партконференцине тата суйлавсен кунне производствӑллӑ ҫӗнӗ ҫӗнтерӳсемпе кӗтсе илессишӗн вӑйлӑн кӗрешме пуҫларӗҫ. Агитаторсем ӗҫҫынни депутачӗсен вырӑнти Совечӗсене депутата суйлама тӑратнӑ кандидатсемшӗн, 506-мӗш номерлӗ Етӗрне суйлав округӗ тӑрӑх СССР Верховный Совечӗн Национальноҫсен Советне депутата суйлама тӑратнӑ кандидатшӑн Я. К. Павлов юлташшӑн агитацилеҫҫӗ.

Агитколлективсемпе агитаторсем политикӑллӑ агитаци ӗҫне умра тӑракан хуҫалӑхлӑ задачӑсемпе ҫыхӑнтарса пыраҫҫӗ. «Прогресс» колхоз председателӗ, вӑлах агитколлектив руководителӗ Авандейкин юлташ политикӑллӑ агитаци ӗҫне аван йӗркеленӗ. Ҫак юлашки кунсенче ферма валли резерв тума 26 пӑру контрактациленӗ.

Чӑваш АССР Ҫӗрӗҫ Халӑх Комиссариачӗн планӗ тӑрӑх, районӑн 200 пӑру конрактацилемелле пулнӑ пулсан, 237 пӑру контрактациленӗ.

Агитаторсем единоличник хуҫалӑхӗсене колхоза кӗме пулӑшас тӗлӗшпе начар мар ӗҫлеҫҫӗ темелле. Суйлав кампанийӗ пуҫланнӑранпа 12 ялсовет тӑрӑх 61 хуҫалӑх, вӑл шутран «Волна» колхоза 13 хуҫалӑх, «Красное знамя» колхоза 7 хуҫалӑх кӗнӗ. Уйрӑм колхозсем ҫак кунсенче ҫуракине хатӗрленессине чылай лайӑхлатрӗҫ. «Пятилетка» колхоз юлашки вӑхӑтра 1217 лав торф кӑларса хатӗрленӗ.

Халӗ мӗнпур колхозсенче пухусем пулса иртрӗҫ. Ҫав пухусенче ҫуракине хатӗрленес ӗҫе вӑйлатасси тата вӑрман хатӗрлевӗ ҫинчен сӳтсе-явнӑ. Хальхи вӑхӑтра районӗпе 1225 ҫын, вӑл шутран лашапа 256 ҫын вӑрманта ӗҫлеҫҫӗ.

М. КУЗЬМИН.
ВКП(б) райкомӗн секретарӗ.

Суйлавсене пур енчен те тӗплӗн хатӗрленсе ҫитмелле

Февралӗн 16-мӗш — суйлав кунӗ. Ҫав кун уйрӑм округсенчи суйлавҫӑсем ӗҫҫынни депутачӗсен вырӑнти Совечӗсене тата СССР Верховный Совечӗн Национальноҫсен Советне депутата суйлама тӑратнӑ кандидатсемшӗн сасӑласа, хӑйсен граждӑнла тивӗҫне пурнӑҫлӗҫ. Тепӗр икӗ кунтан суйлавсем пулаҫҫӗ. Халӗ пур ҫӗрте те суйлавсене кӗтсе илме хатӗр тӑмалла.

Етӗрне районӗнчи чылай ялсенче суйлава хатӗрленес тӗлӗшпе пысӑк ҫитменлӗхсем пур-ха. Хӑшпӗр ялсоветсенче суйлавҫӑсен списокӗсене тӗрӗс мар тунӑ. Чебай ялсоветӗнче списока пӗр экземпляр кӑна ҫырнӑ. Хӑшпӗр суйлавҫӑсем хӑҫан ҫурални паллӑ мар. Кунта суйлава хатӗрленнӗ май, суйлавҫӑсем хушшинче пӗр доклад та, лекци те иртермен. Агитаторсене уйӑрса бригадӑсем ҫумне ҫирӗплетсе тухнӑ, анчах вӗсем ӗҫлемеҫҫӗ. Лозунгсемпе плакатсем ҫырса хатӗрлемен.

Ойкас ялсоветӗнче суйлавҫӑсене 12 ҫынна, Кӑкшӑм ялсоветӗнче — 15 ҫынна, Урапакасси ялсоветӗнче — 11 ҫынна, Етӗрне хулинче — 57 ҫынна списоксене кӗртмесӗр хӑварнӑ. Пӗрремӗш тата Иккӗмӗш Чебаково ялӗсенче февралӗн 5-мӗшӗччен политикӑллӑ агитацине туса пыман пулнӑ.

Вулав ҫурчӗсем пурте мар агитаци ӗҫне хутшӑннӑ. Вӗсене райҫутӗҫ пайӗ енчен кирлӗ пек ертсе пыни ҫук.

Районра лайӑх ӗҫлекен агитколлективсем тата агитаторсем сахал мар. Иваньково ялсоветӗнчи агитаторсем Семяхин, Дербенева, Гладкова юлташсем суйлавҫӑсене Сталинла Конституци, суйлав законӗ ҫинчен кулленех ӑнлантараҫҫӗ, СССР Верховный Совечӗн Национальноҫсен Советне депутата суйлама тӑратнӑ кандидатӑн Я. К. Павлов юлташӑн биографийӗпе паллаштараҫҫӗ.

Полянка, Аслӑ Сӗнтӗр ялӗсенчи агитаторсем лайӑх ӗҫлеҫҫӗ. Ҫак ялсенчи колхозсем агротехникӑн хӗллехи мероприятийӗсен планӗсене тултарнӑ.

Суйлавсен кунӗ ҫитиччен мӗнпур ҫитменлӗхсене пӗтермелле. Суйлав участокӗсен суйлавҫӑсене ӑш кӑмӑлпа кӗтсе илме хатӗр пулмалла.

М. ПРОХОРОВ.

Агитаци ӗҫӗ вӑйланчӗ

ИШЛЕЙ, февралӗн 13-мӗш. **(Телефонпа).** Ярапайкасси ялсоветӗнчи ВКП(б) кандидачӗсен группи ҫумӗнчи агитколлектив уйрӑмӑнах лайӑх ӗҫлет. Агитколлектива парторг Михайлов юлташ хӑй ертсе пырать. Агитаци ӗҫне лайӑх йӗркелени, ӑна куллен туса пыни ялсовета кӗрекен колхозсенче ҫуракине хатӗрленес ӗҫе вӑйлатма пулӑшрӗ. «Красная Чувашия» колхоз щитсемпе юр тытмалли плана тултарчӗ. Вӑрлӑхсем хатӗр. Ялхуҫалӑх машинисемпе лаша кӳлмелли хатӗрсене юсаса йӗркеленӗ. Ытти колхозсенче те ӗҫсем ӑнӑҫлӑн пулса пыраҫҫӗ.

Хальхи вӑхӑтра районри суйлав участокӗсенче ватӑ, ҫамрӑк хӗрарӑм суйлавҫӑсен уйрӑм пухӑвӗсем пулса иртеҫҫӗ. Колхозсенче вӑрман хатӗрлесси те лайӑхланчӗ. Вӑрман хатӗрлевӗн пӗрремӗш кварталти планне 50 процент тултарнӑ. Районри нумай колхозсем ҫуракине хатӗрленсе ҫитрӗҫ.

П. СИДОРОВ.
ВКП(б) райкомӗн секретарӗ.

СОВЕТ СОЮЗӖ ТӐРӐХ

ВЛКСМ Центральный Комитетӗнче

ВЛКСМ Центральный Комитечӗ комсомолецсен Хӗрлӗ Ҫар XXIII ҫул тултарнӑ ятпа иртерекен Пӗтӗм Союзри йӗлтӗрлӗ кросӗн пирвайхи вунӑ кунӗнчи малтанхи итогсене тунӑ. Малтанлӑха илнӗ даннӑйсем тӑрӑх, йӗлтӗрлӗ тата ҫуран ӑмӑртусене 2.150 пин комсомолец хутшӑннӑ.

Комсомолӑн чылай организацийӗсем кроса февралӗн 23-мӗш тӗлне пӗтерме сӗннӗ, ВЛКСМ Центральный Комитечӗ ҫак сӗнӗве ырланӑ. Ҫакна май ВЛКСМ Центральный Комитечӗ кросс участникӗсен ӑмӑртӑвӗсене канмалли кунсенче кӑна мар, ӗҫлемелли кунсенче те иртерме хушнӑ.

* * *

Февралӗн 14-мӗшӗнче каҫхине 6 сехетре ВЛКСМ Центральный Комитечӗ Коминтерн ячӗпе тӑракан радиостанци тӑрӑх комсомолецсен Пӗтӗм Союзри кросӗ ҫинчен ятарласах радиопередача иртерет. (ТАСС).

Н. К. Крупскаяпа А. С. Макаренкон педагогикӑллӑ наследстви

МУСКАВ, февралӗн 12-мӗш. (ТАСС). РСФСР Наркомпрос шкулӗсен государство научно-исследовательски институчӗ Н. К. Крупская тата А. С. Макаренко педагогика енӗпе тунӑ ӗҫсене тӗпчесе вӗренме тытӑнать. Педагогсемпе ашшӗ-амӑшӗсем валли семьери коммунистла воспитани ҫинчен хрестоматиллӗ сборник хатӗрлеҫҫӗ. Кӗнекене Н. К. Крупская ҫак ыйту тӑрӑх ҫырнӑ тӗп статьясем кӗреҫҫӗ.

А. С. Макаренко вилнӗренпе икӗ ҫул тултарнӑ тӗле институт пысӑк писательпе педагогӑн ӗҫне ҫутатса паракан статьясен сборникне хатӗрлет. Сборникре Макаренко Горький патне янӑ ҫырусем пулаҫҫӗ.

Кӑҫалхи январӗн 20-мӗшӗнче Мускавпа Ленинград хушшинче пассажирсем валли йӗркеллӗ ӗҫлесе тӑракан экспреслӑ авиалини уҫӑлнӑ. Ҫав лини тӑрӑх «ПС—84» текен хӑвӑрт вӗҫекен самолетсем ҫӳреҫҫӗ, самолетсем ҫине 21-шер пассажир вырнаҫать. УКЕРЧӖК ҪИНЧЕ: Мускавпа Ленинград хушшинчи авиалинине уҫнӑ пилотсем М. К. Струков (сулахайра) тата В. И. Чулков. Г. Чертов фото-ӳкерчӗкӗ (ТАСС).

Советлӑ Грузия XX ҫул тултарас умӗн

ТБИЛИСИ, февралӗн 12-мӗш. (ТАСС). Республикӑра Советлӑ Грузия 20 ҫул тултарнине паллӑ тума хатӗрленес ӗҫ сарӑлса кайнӑ.

Юбилея май государствӑн Сталин ячӗпе тӑракан университетӗнче научнӑй сесси пухӑнать. Студентсен научнӑй конференцийӗ пулать. Ҫак конференцире 70 яхӑн студент докладсем туса параҫҫӗ.

Искусство работникӗсем те юбилея тӗплӗн хатӗрленеҫҫӗ. Композиторсем Советлӑ Грузипе Сталин юлташ ҫинчен музыкӑллӑ ҫӗнӗ произведенисем ҫырнӑ. Ватӑ композитор-орденоносец Д. Аракишвили симфониллӗ оркестр валли кантанта, В. Цагарейшвили—«Родная земля» ятлӑ юрӑ ҫырнӑ. Грузири совет писателӗсен союзӗ республика 20 ҫул тултарнӑ ятпа литературӑллӑ произведенисен сборникне хатӗрлет. Тата ытти кӗнекесем те пичетленсе тухаҫҫӗ.

Государствӑн Грузири музейӗнче, театр, краеведени музейӗсенче тата республикӑри ытти музейсенче те юбилейлӑ пысӑк выставкӑсем организацилеҫҫӗ.

Февралӗн 24-мӗшӗнче Грузин ССР Верховный Совечӗн юбилейлӑ сессийӗ пулать.

ВЦСПС Президиумӗнче

Профсоюзсен Пӗтӗм Союзри йӗлтӗрлӗ виҫҫӗмӗш кросӗн итогӗсем

ВЦСПС Президиумӗ профсоюзсен Пӗтӗм Союзри йӗлтӗрлӗ виҫҫӗмӗш кросӗн итогӗсене тунӑ. Кроса 1.381.578 ҫын хутшӑннӑ. «ГТО» комплексӗн йӗлтӗр нормисене 774.594 ҫын панӑ. Йӗлтӗрлӗ кроса хатӗрленнӗ тата ӑна иртернӗ тапхӑрта профсоюз организацийӗсемпе ирӗклӗ спорт обществисем пысӑк ӗҫ туса иртернӗ.

Профсоюзсен Пӗтӗм Союзри йӗлтӗрлӗ виҫҫӗмӗш кросне кӑтартуллӑн иртернӗшӗн ВЦСПС Президиумӗ «Зенит», «Локомотив Юга», «Здоровье» спорт обществисене тата ылттӑнпа платина кӑларакан рабочисен профсоюзне ВЦСПС-ӑн куҫса ҫӳрекен хӗрлӗ ялавӗсене, вымпелӗсемпе грамотисене панӑ. Ирӗклӗ спорт обществисене 23 обществӑна тата спорт обществисӗр икӗ профсоюза ВЦСПС вымпелӗсемпе тата грамотисемпе наградӑланӑ.

ВЦСПС Президиумӗ профсоюзсен центральнӑй комитечӗсене 23 комитета тата ирӗклӗ спорт обществисен центральнӑй совечӗсенчи ертсе пыракан 25 работнике тав тунӑ тата грамотӑсемпе наградӑланӑ. Кунсӑр пуҫне, йӗлтӗрлӗ кросра пысӑк ҫитӗнӳсем тунӑшӑн предприятисенчи физкультурниксен 23 коллективне, спорт обществисен облаҫсенчи 9 советне тата спорт обществисемпе заводсенчи комитетсен 26 работникне ВЦСПС грамотисемпе наградӑланӑ. (ТАСС).

Йӗлтӗрлӗ поход вӗҫленнӗ

АЛЕКСАНДРОВСК-САХАЛИНСКИЙ. Паян йӗлтӗрҫӗ-пограничниксем—Советлӑ Сахалинри пысӑк походӑн участникӗсем финиша ҫитнӗ. 22 кун хушшинче, шартлама сивӗ ҫанталӑкра, вӗсем 1.414 километр тӑршшӗ ҫул тунӑ. Ҫак ҫул вӑл—тайга витӗр, чӑнкӑ сӑртсем урлӑ тӑсӑлса выртакан ҫул пулнӑ.

Серго Орджоникидзе ҫинчен ҫӗнӗ документсем

ОРДЖОНИКИДЗЕ, февралӗн 12-мӗш. (ТАСС). Вырӑнти архивсенче Серго Орджоникидзен Ҫурҫӗр Кавказри ӗҫӗсемпе ҫыхӑнса тӑракан ҫӗнӗ документсем тупнӑ. Ҫак материалсен пӗр пайне Ҫурҫӗр-Осетири С. М. Кировпа Г. К. Орджоникидзе музейӗнче кӑларса тӑратаҫҫӗ.

Ҫӗнӗрен тупнӑ документсем хушшинче — Г. К. Орджоникидзе Кавказ фрончӗн реввоенсовет членӗ пулнӑ вӑхӑтра вӑл алӑ пуснӑ телеграммӑсем.

Музейре пирвайхи хут Г. К. Орджоникидзе япалисене кӑтартаҫҫӗ. Вӗсем хушшинче — красноармеец костюмӗ, шлем, портфель, китель тата ыттисем.

Колхоза массӑллӑн кӗреҫҫӗ

ШАМАРША. Единоличниксем хушшинче политикӑллӑ-массӑлӑ ӗҫе вӑйлатса пынипе, единоличниксене колхоза кӗме пулӑшнипе, чылай ялсоветсенче халӗ колхоза кӗрес юхӑм вӑйланса пырать. Ҫак кунсенче Виҫпӳрт Шӑмӑршӑри «Правда» колхоза 30 хуҫалӑх, Палтиелӗнчи колхоза 19 хуҫалӑх, Карапай Шӑмӑршӑри Ворошилов ячӗпе тӑракан колхоза 11 хуҫалӑх, Пашъелӗнчи «Красная нива» колхоза 10 хуҫалӑх, Ҫӗнӗ Шӑмӑршӑри «Новая деревня» колхоза 7 хуҫалӑх, Кив Шӑмӑршӑри «Динамо» колхозпа Кив Чукалри «Красный пахарь» колхоза 4-шар хуҫалӑх кӗнӗ.

Халиччен ӑнланса илеймесӗр пурӑннӑ единоличниксем, халӗ ҫураки пуҫланиччен колхоза кӗрсе, пуян та культурӑллӑ пурнӑҫ ҫулӗ ҫине тӑраҫҫӗ.

В. Б.

Тĕне хирĕç пропагандăна большевикла туса пырассишĕн

Социализмлă общество тăвассишĕн кĕрешнĕ çулсенче пирĕн тăван çĕршывăн экономики кăна мар, çынсен—социализм строителĕсен—ăнланăвĕ те улшăнса çĕнелчĕ. Массăсене коммунистла воспитани парас тĕлĕшпе эпир чылай çитĕнӳсем тунă.

Анчах ĕлĕкхи тĕнчерен юлнă идейăсемпе йăласем халĕ те çаплах хăйсен аллинче чылай ĕççыннисене тытса тăраççĕ. «Çынсен ăстăнĕ хăйĕн аталанăвĕнче вĕсен экономикăллă положенинчен кая юлса пырать. Çавăнпа та, экономикăра капитализма пĕтернĕ пулсан та, буржуаллă шухăшсен юлашкийĕсем çынсен пуçĕнче юлаççĕ тата малашне те юлса пыраççĕ-ха. Кунта тата çакна шута илмелле: капитализмлă йĕритавралăх—ăна хирĕç пăшалтарне типĕ тытса тăмалла,—капитализмăн экономикăри тата çынсен ăстăнĕнчи юлашкийĕсене чĕртме тата пулăшма тăрăшать» («ВКП(б) историйĕн кĕске курсĕ», чăвашла изд. стр. 391).

Тĕн—капитализмăн чи ирсĕр тата час пĕтмен юлашкийĕсенчен пĕрийĕ пулса тăрать. Тĕн, çук турă ячĕпеле, капитализмăн ытти мĕнпур юлашкийĕсене тытăнса тăма пулăшать.

Тĕн, халăха хирĕçле реакциллĕ вăй пулса тăраканскер, яланах ĕççыннисене пысăк сиен кӳнĕ тата халĕ те чылай сиен кӳрет-ха. Ĕççыннисене тĕн мĕнле сиен кӳнине кăтартакан фактсене шырама инçе каяс çук, вĕсем хамăр республикăрах пур. Чылай ялсенче тĕн праçникĕсенче, хăшпĕр çынсем ĕçсе супнă пирки, пушарсем пулаççĕ,—ку вăл колхозсемпе колхозниксене пысăк сиен кӳрет.

Çемьери хăшпĕр çынсем тĕн йăлисене туни (ачасене шыва кĕртни, венчет туни, кĕл туса пытарни т. ыт. те) часчасах çемьере харкашусем кăларать. Кун пеккисем, сайра-хутра пулин те, коммунистсен çемьисенче пулкалаççĕ; сăмахран, Ишлей районĕнчи Кибеккассинче Гаврилов коммунист арăмĕ поп патне кайса ачине шыва кĕртнĕ. Совет учрежденийĕнче ĕçленĕ вăхăтрах, чиркӳ общининче активлă ĕçлекенсем те тĕл пулаççĕ-ха.

Тĕн юлашкийĕсем—вĕсенчен хăтăлса çитеймен çынсен ĕçри хăватне чакараççĕ, творчествăллă пуçарулăха сарса пыма чăрмантараççĕ, ĕççыннисен революциллĕ сыхăлăхне мăкатаççĕ. Тĕн проповечĕ тĕне ĕненекен çынсене стахановла движенине, социализм строительствине активлă хутшăнма чăрмантарса тăрать. Политикăллă кампанисене ирттернĕ вăхăтра та чиркӳ çыннисем ĕçе пăсма пăхаççĕ. Уйрăм суйлав округĕсенчен февралĕн 16-мĕшĕнче СССР Верховный Совечĕн Национальноçсен Советне тата вырăнти Советсене депутатсем суйлама хатĕрленнĕ чухне тĕне хирĕç пропагандăна вăйлатмалла,—чиркӳ çыннисем хăшпĕр çĕрте сиенлĕ ĕç тума пăхсассăн, вĕсене çийĕнчех тăрă шыв çине кăлармалла.

СВБ (Союз воинствующих безбожников) райсовечĕсемпе ячейкисен парторганизацисем ирттерекен массăллă политикăллă ĕçе активлăн хутшăнмалла. Суйлавçăсем хушшинче тĕне хирĕç калаçусемпе вечерсем ирттермелле, тĕне хирĕçле выставкăсем тумалла.

Тĕне хирĕçле пропагандăна — партиллĕ пропагандăн уйăрăлми пайĕ пулса тăракан пропагандăна СВБ организацисен кулленех тата активлăн туса пырас пулать. Анчах вĕсем çак хисеплĕ ĕçе çителĕклĕ туса пымаççĕ-ха.

СВБ Центральный Совечĕ кăтартса панă тăрăх, тĕне хирĕç пропагандăна актива анлăн хутшăнтармалла, райсоветсем çумĕнче актив комиссийĕсене тăвас пулать, — анчах кун пек комиссисене пирĕн республикăра Ишлей тата Вăрмар райсовечĕсем çумĕнче кăна тунă-ха.

Актива тĕне хирĕç лекцисем вулас ĕçе, пичетпе радио урлă тĕне хирĕç пропаганда тăвас ĕçе анлăн хутшăнтарас пулать. Профсоюзсемпе ытти обществăллă организацисен те тĕне хирĕç пропагандăна тăтăшах туса пымалла.

Партин XVIII съезчĕ массăсене коммунистла воспитани парас задачăсене малти вырăна кăларса тăратрĕ. Çак задачăсене пурнăçа кĕртес çĕрте тĕне хирĕç кĕрешесси те пысăк вырăн йышăнса тăрать. Актива анлăн ĕçе хутшăнтарса, тĕне хирĕç пропагандăна кулленех тата активлăн туса пырар!

А. СЮТРУКОВ,
СВБ Чăваш Совечĕн председателĕ.

Стена хаçат редакторĕсен канашлăвĕ

ÇĔМĔРЛЕ. (Хамăр корр.). Çак кунсенче колхозсенчи стена хаçат редакторĕсемпе редколлеги членĕсен районри канашлăвĕ пулса иртрĕ. Канашлу пĕр ыйту—ВКП(б) Обкомĕн V-мĕш тата райкомăн VI-мĕш пленумĕсен итогĕсем çинчен сӳтсе яврĕ. Ку ыйту тăрăх ВКП(б) райкомĕн секретарĕ Н. Бобров юлташ доклад туса пачĕ.

Докладчик парти Обком пленумĕн ĕçĕсем çинчен каланипе пĕрлех, иртнĕ çулта Çĕмĕрле районĕ ялхуçалăх ĕçĕсене мĕнле пурнăçлани тата умра тăракан задачăсем çинчен тĕплĕн чарăнса тăчĕ.

— Ытти çулсемпе танлаштарсан, иртнĕ çулта эпир начар мар ĕçлерĕмĕр. Пирĕн район пĕтĕмĕшпе илсен вăтамран кашни гектар пуçне 13,6 центнер тĕштырă туса илнĕ,—тет Бобров юлташ.

Уйрăм колхозсем татах паха тĕслĕхсем кăтартрĕç. Сăмахран, «Красный Октябрь» колхоз гектартан 20,3 центнер, Мăн Улхашри «1-ое Мая» колхоз 22,8 центнер, «Подборное», Ворошилов ячĕпе тăракан колхозсем 17 центнер ытла туса илнĕ. Çакă вăл пĕтĕмпех тăрăшса ĕçленинчен килнĕ.

Анчах район хăшпĕр тĕслĕхсем тăрăх çителĕксĕр ĕçленĕ. МТС çулталăкри плана пĕтĕмпе те 75 процент кăна тултарнă. Коллективизаци ыйтăвĕпе те ĕçсем хуллен пыраççĕ. Район выльăхчĕрлĕх шутне ӳстерес тĕлĕшпе хăшпĕр лайăх тĕслĕхсем кăтартрĕ. Анчах лашасен хисепне ӳстермелли плана тултарман-ха.

Докладчик çав çитменлĕхсене кĕске вăхăтрах пĕтерес тĕлĕшпе стена хаçачĕсен активлăн ĕçлемеллине кăтартрĕ.

Пренире 9 çын тухса каларĕç. Пурте вĕсем хальхи вăхăтра колхозсенче çуракине хатĕрленес ĕç мĕнле пыни çинчен, пысăк тухăçлă тырпул туса илес тĕлĕшпе стена хаçачĕсем мĕнле ĕçлени çинчен каласа пачĕç.

— Пирĕн «Комбинат» колхоз иртнĕ çулта япăх мар ĕçлерĕ. Вăтамран илсен гектар пуçне ыраш 16,5 центнер, сĕлĕ 22,8 центнер туса илнĕ. Пĕтĕм площадь çинчен эпир вăтамран 17,95 центнер илнĕ. Паллах, çак енĕпе колхозри стена хаçачĕсем сахал мар пулăшнă. Çураки тата тырпула уйран пуçтарса кĕртнĕ вăхăтра пирĕн бригадăсенче стена хаçачĕсем тухса тăчĕç. Вĕсенче лайăх ĕçлекенсен опычĕсене, ĕçре кайра пыракансем çинчен тĕплĕн çутатнă. Çавăнпа ĕнтĕ стена хаçатне пирĕн колхозниксем юратаççĕ, — терĕ Шугаев юлташ.

Кузьмина юлташ Чертаган колхозĕнчи конюхсем япăх ĕçлени çинчен, колхоз правленин членĕсем стена хаçат ĕçне лайăхлатассишĕн тăрăшманни çинчен каласа пачĕ.

Стена хаçат редакторĕсем вăйлă тырпул туса илессишĕн большевикла кĕрешме, социализмлă ăмăртăва анлăн сарса пыма пулчĕç.

УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: РСФСР шкулĕн тава тивĕçлĕ учителĕ — Улатăр район Совечĕн депутачĕ Клавдия Ивановна Муравьева 7-мĕш №-лĕ шкулта (Улатăр) II-мĕш класра урок ирттерет.

Г. Костин фото-ӳкерчĕкĕ.

▲ ▲ ▲

Учительсем ĕçре

Кушлавăшри (Вăрнар р.) туллимар вăтам шкулти учительсем, Федякино ялĕнчи интеллигенци чĕнсе каланине сӳтсе-явнă май, политпросвет ĕçне активлă хутшăнма обязательство илчĕç. Кун хыççăн вĕсем çитĕннисем хушшинче хутпĕлменлĕхе пĕтерес тĕлĕшпе тăрăшса ĕçлеме тытăнчĕç.

Учительсем — Иванов, Федотов, Осипов, Шашкаров юлташсем — хутла пĕлменнисене тата сахал пĕлекенсене килĕсене кайса тата группăра та вĕрентеççĕ. Вĕсем ĕнтĕ çывăх вăхăтрах вĕрентсе кăлараççĕ.

Иванов тата Федотов юлташсем колхозниксем валли политика ыйтăвĕсемпе докладсемпе лекцисем час-часах ирттереççĕ. Шашкаров юлташ та колхозниксем хушшинче агротехникăпа зоотехника ыйтăвĕсем тăрăх калаçусем ирттерет.

Анчах, избач Ефремов юлташ ĕçе организацилеме пĕлейменнине пула, кунти вулав çурчĕ ялти культурăллă центр пулса тăрайман-ха. Ăна ку тĕлĕшпе районри çутĕç пайĕн пулăшни кирлĕ.

Кушлавăш ялсовет исполкомĕпе колхоз руководителĕсем шкул нушисем çине çителĕклĕ çавăрăнса пăхманнине те паллă тăвас пулать. Шкулăн вутă сахал, колхоз правленийĕ 5—6 кубометр кӳрсе парать те, каллех вутă пĕтессе кĕтет. Ялсовет исполкомĕ учительсене хваттер укçи пиллĕк уйăхшăн паман. Кунашкал çитменлĕхсене халех пĕтерес пулать.

И. Ерошин.

ВКП(б) Обкомĕн V пленумĕ йышăннă решенисене сӳтсе-яваççĕ

ИШЛЕЙ. Çак кунсенче коммунистсен районри пухăвĕ пулса иртрĕ. Пуху ВКП(б) Чăваш Обкомĕн V пленумĕ йышăннă решенисене сӳтсе-ăврĕ. Пуху иртнĕ çулта вăйлă тырпул туса илес тата колхозсенче выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе район çителĕксĕр ĕçленине палăртрĕ.

1941 çулти çуракине хатĕрленесси те районра начар пулса пырать. Удобренисем хатĕрлес, вăрлăхсене сортласа тасатас, ялхуçалăх машинисене юсас тĕлĕшпе колхозсем ку вăхăтченех япăх ĕçлеççĕ.

Коммунистсен районри пухăвĕ çуракине хатĕрленес ĕçе вăйлатас тĕлĕшпе конкретлă решени йышăнчĕ.

В. ГУСЬКОВ.

СЕНТЕРВАРРИ. Коммунистсен февралĕн 9-мĕшĕнче пулса иртнĕ районри пухăвĕ ВКП(б) Чăваш Обкомĕн V пленумĕн итогĕсем çинчен сӳтсе-ăврĕ. 1940 çулта уйрăм колхозсем тăрăшса ĕçленипе пысăк тухăçлă тырпул туса илчĕç, выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес енĕпе те чаплă çитĕнӳсем турĕç. Хăшпĕр колхозсем агротехника правилисене пăхăнмарĕç, çуракинче, уборкăра кая юлса пычĕç. Çавна пула вĕсем начар тухăçлă тырпул туса илчĕç.

Пуху районри колхозсенче çуракине хатĕрленес ĕçе тĕпренех лайăхлатма кирли çинчен кăтартса хăварчĕ.

Г. Закамский.

Политпросвет учрежденисен ĕçне лайăхлатасси тата хутпĕлменлĕхпе хутла сахал пĕлнине пĕтересси—черетри пысăк задача

(Çутĕç работникĕсен республикăри канашлăвĕ йышăннă решени тăрăх)

Политпросвет учрежденисем — клубсем, вулав çурчĕсем, библиотекăсем — ялти политикăллă-массăллă ĕçсен центрĕсем пулса тăмалла. Республикăри политпросвет учрежденисенчен чылайĕшĕ ĕнтĕ чăннипех кăтартуллă ĕçлеççĕ. Сăмахран, Хутарти (Çĕмĕрле р.) вулав çурчĕ лайăх ĕçлет. Çавăн пекех Молотов ячĕпе тăракан колхозăн (Вăрнар районĕ) клубĕ, Улатăрти культура çурчĕ, Пăрачкаври библиотека начар мар ĕçлеççĕ. Çакăн пек политпросвет учрежденисем ĕççыннисене коммунистла воспитани парас тĕлĕшпе, вĕсене социализм строительствин практикăллă задачисене пурнăçа кĕртме мобилизацилес тĕлĕшпе примерлă ĕçлесе пыраççĕ.

Анчах ВКП(б) Чăваш Обкомĕн бюровĕ 1940 çулти октябрĕн 16-мĕшĕнче ялти политпросвет учрежденисен ĕçне лайăхлатасси çинчен йышăннă решение пурнăçа кĕртсе çитермен-ха. Çĕрпӳ, Ишлей, Октябрьский, Вăрмар, Йĕпреç тата Сĕнтĕрвăрри районĕсенче политпросвет учрежденисем уйрăмах япăх ĕçлеççĕ.

Клуб, вулав çурчĕ тата библиотека таса та илемлĕ çуртра пулмалла. Кунти тасалăхпа йĕркелĕхе курса колхозник е колхозница килте те таса, культурăллă пурăнма вĕрентĕр. Анчах нумай çĕрте çакна темшĕн манаççĕ. Сăмахран, Туçири (Çĕрпӳ р.) вулав çурчĕ хурал пӳртĕнче, çитменне ку пӳрте тасатмаççĕ, унта пĕр сĕтелпе икĕ пукансăр пуçне урăх нимĕн те çук. Çĕрпӳ районĕнчех чылай вулав çурчĕсем вутă çуккипе хупă лараççĕ. Çакăн пек япăхлăха халех пĕтерес пулать.

Политпросвет учрежденисен ĕçĕ лайăх пуласси, ытти мĕнпур ĕçсенчи пекех, кадрсенчен килет. Анчах çак кадрсем çине чылай районсенче ВКП(б) райкомĕсем те, районри çутĕç пайĕсем те çаврăнса пăхмаççĕ. Избачсене тата клубсемпе библиотекăсен работникĕсене воспитани парас тĕлĕшпе те, вĕсем хушшинче ĕç дисциплинине çирĕплетес тĕлĕшпе тăтăшах ĕçлес пулать. Кадрсемпе çапла ĕçлесе пырсан тин эпир политпросвет учрежденисен ĕçне чăннипех лайăхлатма пултаратпăр.

Политпросвет учрежденисен ĕçĕ пурнăçпа тачă çыхăнса пулса пымалла. Партин XVIII съезчĕ йышăннă решенисене, партипе правительство йышăннă постановленисене, тĕнчери лару-тăру ыйтăвĕсене халăха ăнлантарса парасси, физкультурăпа оборона ĕçĕ, тĕне хирĕç кĕрешесси, агротехникăпа зоотехника пропаганди, справкăсем парасси, ĕççыннисене канма лайăх условисем тăвасси, спектакльсем, вечерсем ирттересси,—çаксем ĕнтĕ политпросвет учрежденисем куллен-кун туса пымалли ĕçсем пулса тăраççĕ.

Колхозниксем хушшинчи ĕçе сарса пынипе пĕрлех, политпросвет учрежденисен единоличниксем хушшинчи ĕçе те манма юрамасть, ăнлантару ĕçне кулленех туса пырса, вĕсене колхоза кĕртме тăрăшмалла.

Политпросвет учрежденисене валли бюджетран паракан укçа-тенкĕпе пĕтĕмпех усă курма кирли çинчен те асăрхаттармалла,—1940 çулта ку укçапа пурĕ те 82,6 процент кăна усă курнă.

Халăха хутла вĕрентес тĕлĕшпе эпир иртнĕ вăхăтра пит пысăк ĕçсем туса ирттернĕ. Анчах ку тĕлĕшпе тумалли ĕçсем те пысăк-ха. Республикипе илсен, хутла пĕлменнисем—вĕренĕве явăçтарма тивĕçлисем—3.704 çын тата сахал пĕлекеннисем 8.729 çын шутланаççĕ. Вĕсене кĕркуннех вĕрентме тытăнмалла пулнă, анчах халĕ те вĕрентме тытăнман.

Ку ĕç хăшпĕр районсенче уйрăмах япăх тăрать. Сăмахран, Чкаловский районра хутла пĕлменнисем—вĕрентме тивĕçлисем—221 çын, сахал пĕлекеннисем 709 çын шутланаççĕ. Чкаловский районри, ку тĕлĕшпе япăх ĕçлекен ытти районсенчи те, ертсе пыракан юлташсенчен ыйтас пулать: хутпĕлменлĕхпе хутла сахал пĕлнине хăçан пĕтерме шутлаççĕ-ши вĕсем?

— Хутла пĕлменнисене тата сахал пĕлекенсене пурне те вĕрентме тытăнмалла, çакна февралĕн 25-мĕш тĕлне пурнăçа кĕртмелле,—тесе йышăнчĕ çутĕç работникĕсен республикăри канашлăвĕ.

Канашлу çапла чĕнсе каланине пурнăçа кĕртес тесен çак ĕçе парторганизацисем ертсе пыни, учительсем, комсомолецсем, профсоюз членĕсем пурте ку ĕçе хутшăнни кирлĕ.

Тĕне хирĕç пропагандăна политпросвет учрежденисенче тăтăшах туса пыма кирли çинчен канашлу уйрăмах каласа хăварчĕ. Тĕн юлашкийĕсене — капитализмăн çав чи ирсĕр тата час пĕтмен юлашкийĕсене—хирĕç кĕрешесси ĕççыннисене коммунистла воспитани парас çĕрте чи кирлĕ ĕçсенчен пĕри пулса тăрать. Тĕне хирĕç пропагандăна вăйлатсах пымалла.

Юлашкинчен канашлу ялти мĕнпур интеллигенцие политпросвет учрежденисен ĕçне активлă хутшăнма, Федякино ялĕнчи интеллигенци чĕнсе каланине сӳтсе-явнă чухне илнĕ обязательствăсене пурнăçа кĕртме чĕнчĕ.

Политпросвет учрежденисен ĕçĕсене лайăхлатса яма, хутпĕлменлĕхпе хутла сахал пĕлнине пĕтерме мĕн кирли ципĕн пурте пур. Ку ĕç çине вырăнсенче партипе совет оргăнĕсем тимлĕн çаврăнса пăхни кăна кирлĕ.

Клуб пысăк—ĕçĕсем пĕчĕк

Кĕçĕн-Астакассинчи «Коминтерн» колхозра (Сĕнтĕрвăрри р.) культурăллă-массăллă ĕç ытла та сахал пулса пырать. Колхоз 1939 çулта 300 çын ытла вырнаçакан клуб лартрĕ. Анчах халĕ çак клубпа çителĕклĕн усă курмаççĕ.

Клуба, вутă пур пулин те, хутса ăшăтмаççĕ, урайĕ таса мар, йĕркелĕх çук.

Клуб заведующийĕн Л. Кудряцевăн тимсĕрлĕхне пула, илемлĕ литература кĕнекисене илсе кайса пĕтернĕ.

Клубра колхозниксене вăхăта культурăллă ирттермешкĕн условисем туса пани çук. Хаçат-журналсем, шашкашахматсем час-часах шкапра питĕрĕнсе тăраççĕ.

Н. Петров.

Хусанта актерсен çурчĕ уçăлнă

ХУСАН. Хулара актерсен çурчĕ уçăлнă. Унта творчествăллă вечерсем тăваççĕ, театрпа актер мастерлăхĕн ыйтăвĕсем тăрăх консультаци организацилеççĕ, искусство работникĕсем валли лекторий ĕçлет. Тутар республикин столицинче хальхи вăхăтра 6 театр ĕçлет. Республикăра колхозсемпе совхоз театрĕсем 6 театр шутланаççĕ.

Комсомолецсен тăван çĕршыва сыхлама хатĕр тăмалла

(Финляндири çапăçусен участникĕн çырăвĕ)

Февралĕн 2-мĕшĕнче комсомолецсен йĕлтĕрлĕ кросĕ пуçланчĕ. Колхозсенчи комсомолецсемпе çамрăксем ку кроса пысăк хастарлăхпа хатĕрленсе кĕтсе илчĕç. Кроса хатĕрленнĕ май тренировкăллă занятисенче тата походсенче пулса çамрăксем йĕлтĕрпе лайăх çӳреме вĕренсе çитрĕç. Вĕсем кроса хутшăнса хăйсен мастерлăхне, тăван çĕршыва чĕререн юратнине кăтартрĕç.

Йĕлтĕр спорчĕ çамрăксен чи юратакан спорчĕ пулса тăчĕ. Йĕлтĕрпе çӳрекенсем яланах хаюллă та çирĕп сывлăхлă пулаççĕ. Анчах хăшпĕр çамрăксем çакна тивĕçлипех ăнланса илеймен-ха. Йĕлтĕрпе лайăх çӳрекенсем хушшинче йĕлтĕр çине халиччен те тăрса курманнисем те пур-ха. Вĕсем йĕлтĕр çинчен нумай калаçаççĕ, физкультура ĕçне сарса пыма ытти çынсене вĕрентеççĕ. Çав вăхăтрах хăйсем йĕлтĕрпе çӳреме пĕлмеççĕ, тренировкăсенче те пулмаççĕ.

Эпĕ хам та Хĕрлĕ Çара кайиччен йĕлтĕрпе сайра-хутра çеç çӳренĕ. Физкультура вăййисене выляса курман. Ун чухне час-часах чирлеттĕм.

Хĕрлĕ Çар ретне кайнă хыççăн яланах физкультура вăййисене вылямa тытăнтăм. Хĕле кĕрсен йĕлтĕрпе çӳреме вĕрентрĕç. Лайăх вĕренсе çитнĕ хыççăн пысăк сăртсем çинчен те пĕр хăрамасăрах ярăнса анакан пултăм.

Хĕрлĕ Çартан таврăнсан та физкультура вăййисене вылямa пăрахмарăм. Йĕлтĕрпе те кашни кунах çӳренĕ. Çакăн пек туни сывлăха çирĕплетме нумай пулăшрĕ.

Йĕлтĕрпе çӳреме вĕренни сая каймарĕ. Финляндире çапăçусем пынă чухне фронта хам ирĕкпе кайрăм. Кунта вара йĕлтĕрпе çӳреме пĕлни вырăнлă пулчĕ.

Пуриншĕн те паллă, Финляндире пулнă çапăçусенче йĕлтĕрçĕсем пысăк вырăнта тăнă. Вĕсем юр тарăн вырăнсенче çул çуккине пăхмасăр, йĕлтĕрпе усă курса малалла кайнă, çĕнĕрен те çĕнĕ çитĕнӳсем тунă. Çакă вăл йĕлтĕрпе çӳреме пĕлни çĕршыва сыхлас ĕçре пысăк вырăнта тăнине аванах кăтартса парать.

Кашни комсомолецăн йĕлтĕрпе çӳреме лайăх пĕлмелле, хăйсемпе пĕрле ытти çамрăксене анлăн явăçтарса пымалла. Комсомолецсен йĕлтĕрлĕ кросне хутшăнасси çамрăксен хисеплĕ тивĕçĕ. Кроса хутшăнмасăр пĕр çамрăк та юлмалла мар.

И. ЕЛИМОВ.

Осоавиахимовецсене çар ĕçне вĕрентесси лайăхланса пырать

ШАХАСАН. Осоавиахим членĕсене çар ĕçне вĕрентес тĕлĕшпе районра 4 отряд организациленĕ. Çак отрядсенче 700 çын ытла вĕренеççĕ. Вĕсенчен ГТО значокĕн хĕллехи нормисене 350 çын, ПВХО значокĕн нормисене 360 çын, «Ворошиловский стрелок» значокĕн нормисене 83 çын панă.

Осоавиахимăн район совечĕ çар ĕçне вĕренекенсем валли пăшал пемелли тир тунă. Унта Осоавиахим членĕсем «Ворошиловский стрелок» значокĕн нормисене пама хатĕрленеççĕ.

Район центрĕнчи предприятисенче тата учрежденисенче ĕçлекен осоавиахимовецсем çар ĕçне уйрăмăнах тăрăшса вĕренеççĕ. Вĕсене вĕрентме пĕр отряд организациленĕ. Отрядра 113 çын вĕренеççĕ. Осоавиахим райсовечĕн председателĕ Федоров юлташ отряд командирĕ пулса ĕçлет. Запасра тăракан командирсем Соловьевпа Харитонов юлташсем командăсене ертсе пыраççĕ. Вĕсем тăрăшса ĕçленипе пурĕ 6 заняти туса ирттернĕ.

Осоавиахим членĕсенчен А. Соколов В. Архипов, В. Павлов, Е. Данилов т ыт. юлташсем çар ĕçне лайăх паллăсемпе вĕренсе пыраççĕ. Вĕсем занятисене йĕркеллĕ çӳреççĕ. Çаксемпе пĕрлех çар ĕçне вĕренессине хакламаннисем те пур. Акă, П. Андреев, М. Белов, П. Фомин юлташсем Осоавиахим членĕнче тăраççĕ пулин те, занятисене çӳремеççĕ.

Энтриялĕнчи «Герой» колхозра 12 группа организациленĕ. Кунта 13 заняти туса ирттернĕ. Запасра тăракан командирсем Г. Ефремов, Харитонов, Петров тата Иванов юлташсем çар ĕçне тăрăшса вĕрентеççĕ. Вĕсем Осоавиахим организацине ытти ĕçре те пулăшса пыраççĕ.

Çавăн пекех Атнашри Киров ячĕпе тăракан, Шуркассинчи Ворошилов ячĕпе тăракан колхозсенче тата Шăхасанти вăтам шкулта та çар ĕçне вĕренесси аванланса пырать.

Районри Осоавиахим организацисем Хĕрлĕ Çар кунне физкультурăпа оборона ĕçĕсене вăйлатнипе кĕтсе илме тăрăшаççĕ. Çак кунсенче вĕсем 4 хутчен йĕлтĕрлĕ походсем, 5 хутчен çуран походсем туса ирттернĕ. Çак походсенче 996 çын хутшăннă.

В. ЯКОВЛЕВ.

Çар ĕçне вĕренме тытăнман

СЕНТЕР. Юнга ялсоветне кĕрекен Войков ячĕпе тăракан колхозри Осоавиахим членĕсем çак тарана çитсе те çар ĕçне вĕренме тытăнман. Осоавиахим пуçламĕш организацин председателĕ Шишкин йĕркеллĕ ĕçлемест.

Осоавиахим членĕсем член укçине те нумай вăхăт тӳлемен. Хăшпĕр членсен член кĕнеки те çук.

Колхозра комсомол организаци те Осоавиахим ĕçĕ çине сахал çаврăнса пăхать.

С. ИВАНОВ.

Вăтаçĕр тинĕс бассейнĕнчи кĕрешӳ

1941 çулти январĕн иккĕмĕш çуррийĕнче тĕп фронтра—Англипе Германи фронтĕнче кăштах лăпланнă. Çав вăхăтрах Вăтаçĕр тинĕс бассейнĕнче вăрçă вăрçакан çĕршывсем хушшинче активлă та вăйлă çапăçу сарăлса кайнă. Çакна май ютçĕршывсенчи хăшпĕр обозревательсем: Вăтаçĕр тинĕс бассейнĕнчи кĕрешӳ Англи—Германи — Итали хушшинчи вăрçăра ĕçе татса параканни пулса тăрать, тесе шутлаççĕ. Тепĕр йышши обозревательсем ку тĕлĕшпе хăйсен шухăшне уççăнах каласа памаççĕ, вĕсем çав ыйтура тытăнарах тăраççĕ. Вăтаçĕр тинĕс бассейнĕнчи активлăх, вĕсен шучĕпе, хальхи вăхăтра ытти фронтсенче те пысăк та вăйлă çапăçусене хатĕрленнине чакарма кирлĕ мар. Мĕншĕн тесен, Вăтаçĕр тинĕсĕнче событисем сарăлса пыни Атлантика океанĕнче Германия Британи флотне тата Англие Америка континенчĕпе çыхăнтарса тăракан Британи коммуникацийĕсене хирĕç туса пыракан вăйлă кĕрешĕве ним чухлĕ те чакарман.

Атлантика океанĕнчи кĕрешĕвĕн пĕлтерĕшне ниепле те пĕчĕклетме çук, мĕншĕн тесен Англин вăй-хăвачĕ чĕр-таварсене, продовольствине тата вăрçă хатĕрĕсене ютçĕршывсенчен кӳрсе пынинчен килет. Акă мĕншĕн ĕнтĕ Германия, Атлантика океанĕнче шыв айĕнчи вăрçăна татах та ытларах сарса ярас, Британи флотне хирĕç тăвакан сывлăшри операцисен анлăшне татах та пысăклатас шутпа, мĕн кирлисене пурне те тăвать.

Шыв айĕнчи вăрçăна сарса яма икĕ енĕ те вăйлăн хатĕрленеççĕ. Британи флочĕ Англи верфĕсенче тăвакан çĕнĕ боевой единицăсемпе хутшăнса пырать. Кунсăр пуçне, Англие кивçен вăрçă материалĕсене анчах мар, тата вооружени хатĕрĕсене те парасси çинчен Рузвельт тăратнă закон проектне Америка конгресĕ йышăнсан, Англия США-ран çар карапĕсене илме шутлать. Çавăн пекех Германин тинĕс-çар флочĕн составĕ те вăйланать, сăмахран, подводнăй лодкăсен шучĕ ӳссе пырать.

Шыв айĕнчи вăрçăна сарса ярсан, Англи положенийĕ тата çакăн пирки те йывăрланать: вăрçă вăрçакан çĕршывсем Вăтаçĕр тинĕс бассейнĕнче пысăк активлăх кăтартни Англие унта тинĕс вăйĕсене чылай пысăк хисеппе тытма хушать. Шăпах çак обстоятельство Вăтаçĕр тинĕс бассейнĕнчи вăрçă ĕçĕсем епле пысăк вырăнта тăнине уççăн палăртса тăрать те ĕнтĕ.

Ютçĕршывсенчи çар обозревателĕсенчен нумайĕшĕсем çакна паллă тăваççĕ: Грецире тата Африка çыранĕнче итальянецсен наступленийĕ татса пама тивĕçлĕ пулнă задачăсенчен пĕри çакăнта пулнă: Англие унăн стратегиллĕ позицийĕсем тăрăх кăна мар, тата Британин Вăтаçĕр тинĕсĕнче пуханса тăнă тинĕс вăйĕсем тăрăх та пырса çапмалла пулнă. Событисем аталанса пыни Итали командованийĕн планĕнче кăтартнă пек пулман. Апла пулин те, Британи флочĕ умĕнче тăракан задачăсем çав-çавах йывăр-ха. Англин Вăтаçĕр тинĕсĕнчи флочĕн Ливире операцисене туса пыма Англин унти войскисене кирлĕ вăрçă хатĕрĕсене тăратассине тата тинĕс çулĕпе Грецине вăрçă материалĕсене тăратассине пурнăçламалла, çак вăхăтрах унăн тата итальянецсен коммуникацийĕсене те аркатса тăкмалла.

Британи флочĕ умĕнче тăракан йывăр задачăсем коммуникацисен характерĕпе паллă пулса тăраççĕ: пĕр енчен, итальянецсен, тепĕр енчен—англичансен коммуникацийĕсем. Итальянецсен коммуникацийĕсем кăштах кĕскерех: Албанирен Италие Отрантский пролив уйăрса тăрать, вăл проливăн сарлакăшĕ 110 километра яхăн; çавăн пекех Италирен Çурçĕр Африка çыранĕсем патне çитиччен хушă та пысăках мар.

Англия вара пачах урăхла положенире: унăн Вăтаçĕр тинĕсĕнчи коммуникацийĕсем Гибралтар патĕнчен пуçласа Суэц каналĕ патне çити тăсăлаççĕ, унтан Грецине тата Африка çыранĕсем патнелле йӳпленсе каяççĕ. Çак çулăн пĕтĕм тăршшĕ 2 пин миля (3600 километра) яхăн шутланать. Çак çулăн хĕвеланăçĕнчи пайĕ вăрçă вăрçман çĕршывсен çыранĕсемпе иртсе пырать пулсан, хĕвеланăç еннелле вара, урăхла каласан, Вăтаçĕр тинĕсĕн чи ансăр пайĕнче, Италин тинĕс-çар тата сывлăш-çар базисем вырнаçнă. Çакна пула англичансене хăйсен транспорчĕсене илсе çӳреме конвой суднисем вырăнне пысăк çар карапĕсене, линкорсем таранах, яма тивет. Кунта çакна та шута илес пулать. Линейнăй карапсене Гибралтарпа Александрире кăна юсама пулать.

Вăтаçĕр тинĕсĕнче вăрçă операцийĕсем пуçлансанах Англипе Итали хушшинче тинĕс вăйĕсен виçи çакнашкал пулнă: Англи енче 6—7 линкор, 4 авианосец, йывăр крейсерсем 7, çăмăллисем 20, эсминецсем 70 пулнă; Итали енче: 6 линкор, 1 авианосец, йывăр крейсерсем 7, çăмăллисем 20, эсминецсем 120 пулнă.

Вăрçă вăхăтĕнче икĕ енĕн те чылай пысăк çухатусемех пулнă. Итальянецсен англичансенчен ытларах пĕтнĕ. Сăмахран, Италин 3 линкор пĕтнĕ. Англи карапĕсем лайăх хĕçпăшалланнă, итальянецсен карапĕсем хăвăрт çӳреççĕ. Анчах Итали флочĕн чылай пысăк çухату пулнă пулсан та, вăл çапах самаях пысăк вăй пулса тăрать.

Германия Италие авиаци корпусĕ янă хыççăн англичансен положенийĕ татах та йывăрланнă. Германи авиацийĕн ĕçĕсене пула англичансен «Саутгемптон» ятлă крейсерĕ пĕтнĕ. «Илластриес» ятлă авианосец стройран тухнă.

Событисем çакна кăтартса параççĕ: Англия Вăтаçĕр тинĕсĕнче хăйĕн тинĕс-çар вăйĕсене ниепле те пĕчĕклетме пултараймасть. Пачах урăхла, операцисем малалла сарăлса пынă май çав вăйсене, тен, пысăклатма та тивет.

Вăтаçĕр тинĕс бассейнĕнчи вăрçă тинĕс-çар вăйĕсен авиацин ĕçĕсемпех чарăнмаççĕ. Албанири фронтра та, Африкăра та вăйлă çапăçусем пыраççĕ. Албанири фронтра грексем итальянецсене Греци территорийĕнчен хĕссе кăларса, Албани территорине 60—70 километр шалалла кĕрсе, стратеги тĕлĕшĕнчен пысăк вырăнта тăракан пунктсене туртса илме пултарнă.

Çакăн хыççăн Греци войскисен наступленийĕ кăштах чакнă. Итальянецсен контрнаступлени тума хăтланнисем ахалех пулнă. Греци войскисем противника хĕссех пыраççĕ. Албанири операцисем вăрăма кайрĕç, çакă вăл икĕ енчен те пысăк вăй хума ыйтать.

Африкăра англичансем наступление анлăн туса пыраççĕ, çакна пула вĕсем Египет умне тухса тăнă хăрушлăха сирсе янă çеç мар, тата стратеги тĕлĕшĕнчен пысăк вырăнта тăракан пунктсене те чылай туртса илнĕ: Бардия, Тобрук, Дерна, Бенгази. Çакăн чухне итальянецсен пысăк çухатусем пулнă. Англичансем 100 пин ытла çынна тыткăна илнĕ.

Африкăра англичансен наступленийĕ Ливири фронтпах вĕçленмест: Судан фронтĕнче те, çавăн пекех Кенипе Абиссини хушшинчи чикĕре те вăрçă ĕçĕсем активлăн пулса пыраççĕ. Англи войскисем, тĕрĕссипе каласан, Кăнтăр-Африка чăсĕсем итальянецсене Кенирен хĕссе кăларса Абиссиние шалалла кĕме пултарнă.

Англичансем Эритрейăра пуçланă наступлени çакна кăтартса парать: Англи командованийĕ хăй умне лартакан тĕллевсенчен пĕри Абиссинире итальянецсен позицийĕсене аркатса тăкасси пулса тăрать. Англичансем итальянецсен Массауа (Эритрейăра) портне йышăнсан, вара Абиссинире итальянецсен положенийĕ йывăрланать; англичансем хăйсен флочĕ валли çĕнĕ база илеççĕ. Пуриншĕн те паллă, англичансем наступление питех те анлă фронтра туса пыраççĕ, вĕсем Çурçĕр-Хĕвелтухăç Африкăра итальянецсен хĕçпăшаллă вăйĕсене çĕмĕрсе тăкма тăрăшаççĕ. Анчах та çакна палăртмалла: Англири хăшпĕр хаçатсем васкавлă выводсем тăвассинчен асăрхаттараççĕ, вĕсем умра çав-çавах пысăк йывăрлăхсем тăни çинчен тата итальянецсен вăйĕсем пĕтсе çитесси инçеха тесе кăтартса параççĕ. Апла пулин те, Италин положенийĕ йывăр, вăл итальянецсене пысăк вăй хума тата мĕнле те пулин татăклă контрмерăсем йышăнма хушать.

Нумаях пулмасть Гитлерпа Муссолини тĕл пулса калаçни çинчен тапратса (Гитлерпа Муссолини тĕл пулнă çĕрте Германипе Итали командованийĕсен паллă представителĕсем те пулнă), ютçĕршывсенчи хаçатсем çапла çыраççĕ: çав канашлура сӳтсе явнă чи кирлĕ ыйтусенчен пĕри Вăтаçĕр тинĕс бассейнĕнчи положени пулнă. Çакăн хыççăн фронтăн çав участокĕнче событисем çĕнĕрен аталанса каясса кĕтеççĕ.

Англичансем Африкăра итальянецсен владенийĕсене хирĕç туса пыракан наступление Францин де Голль генералăн войскисем хутшăнни ахальтен пулнă япала мар. Генерал де Голль вăл Виши правительствине йышăнмасть. Де Голль кĕрешĕве хутшăнни, англичансен шухăшĕпе, Францин Африкăри колонийĕсен позицине мĕн чухлĕ те пулин влияни памалла. Ютçĕршывсен обозревателĕсем, Африкăшăн пыракан кĕрешӳн çĕнĕ тапхăрĕ çинчен тапратса, çапла паллă тăваççĕ: Франци тĕлĕшпе, тĕрĕсрех каласан, Франци колонийĕсем тĕлĕшпе ыйтăва çĕнĕлле лартаççĕ.

Вăтаçĕр тинĕс бассейнĕнчи кĕрешӳ çивĕчленсе пыни ытти фронтсенче те кĕрешӳ çивĕчленсе пырассине пĕлтерет.

Я. НЕЖДАНОВ.

Çуракине большевикла хатĕрленер

Колхозсенчи стахановла шкулсем

Колхоз кадрĕсене вĕрентмелли тата Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕсен чаплă опычĕсене сармалли майсем вĕсем—колхозсенчи стахановла шкулсемпе агротехника кружокĕсем пулса тăраççĕ. Шкулсемпе кружоксенче вĕреннине çийĕнчех пĕтĕçтерсе, пурнăçа кĕртсе пыма тытăнаççĕ.

Стахановла шкул—вăйлă тухăçлă тырпул туса илмелли хăйне майлă лаборатори. Çакна Чкаловский районра тĕрĕс ăнланса илнĕ. Кунта агротехника кружокĕсем 12, стахановла 18 шкул организациленĕ. Стахановла шкулсенче колхозниксемпе колхозницăсем 587 çын, агротехника кружокĕсенче 501 çын вĕренеççĕ. Агротехника кружокĕсенче тăватшар заняти, стахановла шкулсенче çичшер заняти пулса иртнĕ. Шкулсемпе кружоксем пурте программа тăрăх ĕçлеççĕ.

«Путь Ленина» колхозри стахановла шкул 1940 çулти декабрĕн 10-мĕшĕнченпе ĕçлет. Занятисем кашни эрнере пĕрер хут пулса иртеççĕ. Пурĕ 28 çын вĕренет. Шкул ĕçне агроном Крысин юлташ ертсе пырать. Вăл занятисене интереслĕ ирттерет, примерсем илсе кăтартать. Ахальтен мар ĕнтĕ стахановла шкулта вĕренекен С. Захаров юлташ:—пĕр çулталăк хушши çакăн пек вĕренсен чăн-чăнах агроном пулма пулать, тесе каласа парать. Пĕр Захаров кăна мар, ыттисем те çавăн пекех калаççĕ.

«Çăлтăр», «Маяк» тата Сталин ячĕпе тăракан колхозсенчи стахановла шкулсем те начар мар ĕçлеççĕ. Сталин ячĕпе тăракан колхозри стахановла шкула туллимар вăтам шкул директорĕ, вăлах пуçламĕш парторганизаци секретарĕ Кузьмин юлташ ертсе пырать. Занятисем программа тăрăх йĕркеллĕ пулса иртеççĕ. 38 çын вĕренет. Теорипе вĕреннине практикăллă ĕçпе çыхăнтараççĕ. Колхоз агротехникăн хĕллехи мероприятийĕсен планне тултарнă. Вăрлăхсене акма юрăхлă кондицине лартас тĕлĕшпе ĕçлеççĕ.

«Çăлтăр» колхозри стахановла шкулăн ĕçĕсене хата-лаборатори заведующийĕ Маршев юлташ ертсе пырать. Вăл вĕренĕве практикăллă ĕçсемпе тĕрĕс çыхăнтарать.

Маршев юлташ сут-çанталăка сăнать, вăрлăхсем мĕнле шăтнине тĕрĕслес тĕлĕшпе юнашар колхозсене пулăшать. Çаксемпе пĕрлех уйра юр тытнин мĕн чухлĕ усă панине сăнать. Январĕн 10-мĕшне юр тытнă лаптăксем çинче юр хулăмăшĕ 60—65 сантиметр пулнă, юр тытман çĕрте—12—15 сантиметр кăна шутланать.

Лайăх ĕçлекен стахановла шкулсемпе пĕрлех начар ĕçлекеннисем те пур. Крупская ячĕпе тăракан тата «Октябрь ялавĕ» колхозсенче вĕренĕве пуçăнман тесен те тĕрĕс пулать.

Т. НИКИТИН.

Вăрлăхсене алăпа суйласа тасатаççĕ

ÇĔРПУ. Кăшаркасси ялсоветĕнчи «Пионер» колхоз çуртри вăрлăхĕсене пĕтĕмпех сортласа типĕ те таса тата дезинфекциленĕ амбарсене тирпейлĕн пуçтарса хунă. Пăрса йышши культурăсене çуррине яхăн алăпа суйласа тасатнă. Ялхуçалăх машинисем акана тухма хатĕр.

Кашни бригадăра производствăллă план пур. Ăна пурнăçа кĕртессишĕн бригадăсем пĕр-пĕринпе ăмăртса ĕçлеççĕ. Колхозниксем икçĕр тонна торф, 450 лав тислĕк турттарчĕç. Кĕл 12 центнер, кайăк-кĕшĕк тислĕкĕ 18 центнер пухнă. Колхозри агрокружоксенче 100 çынна яхăн вĕренеççĕ, кружоксене ялхуçалăх техникумĕн студенчĕсем ертсе пыраççĕ.

Н. Андреев.

* * *

КОЛХОЗРИ ХĔЛ

Колхоз председателĕ Федоров юлташ хăй ларакан сĕтел сунтăхĕнчен колхозникпе колхозник, бригадăпа бригада тата колхоз хушшинчи ăмăрту договорĕсене кăларса хучĕ. Василий Афанасьев 62 çулта, вăл кăçал 350 ĕçкунĕ тума пулнă, Емельян Тимофеев юлташа ăмăртăва чĕннĕ. Терентий Петров хăйпе ăмăртма Степан Афанасьев юлташа чĕнет. «Çакăн пек пурте ăмăртса ĕçленĕ чухне пирĕн мĕншĕн ытти юлташсенчен юлмалла?» Çапла шухăшпа кашни колхозник партин XVIII конференцийĕ ячĕпе пыракан ăмăртăва хутшăннă. Колхоз Хитекушкĕнти «Новый путь» колхоза гектартан 180 пăт тĕштырă туса илме ăмăртăва чĕннĕ.

Колхозра халь хĕл. Çуракине хатĕрленес енĕпе хĕрÿ ĕç пырать. Колхозниксем аллисене кĕреçесем илсе, уя каяççĕ. Вĕсем хыçĕнчен щитсем тиенĕ лавсем пыраççĕ. Колхозниксем халĕ çакна лайăх ăнланса илчĕç: юр тытса юлнă вырăнта кашни гектарта 4—5 центнер тарин тырпул тухăçлăхĕ ÿсет. Колхоз кĕр калчисем çине пĕтĕмпех юр тытса хăварать. Халĕ щитпа 56 гектар, щитсăр 120 гектар çинче юр тытнă. Щитсене халиччен икĕ вырăна куçарнă.

Удобренисем хатĕрлесси тĕп вырăн йышăнса тăрать. Тислĕк 4120 лав хатĕрленĕ, ăна навозохранилищене хунă. Фекалипе тислĕке хутăштарса компост тунă, вăл 432 лав ытла шутланать. Кайăк-кĕшĕк тислĕкĕ 35 центнер, кĕл 68 центнер пухнă. Фосфорит 220 центнер кÿрсе килнĕ.

Колхозниксен хастарлăхĕ пысăк. Парасковья Антонова килте лармасть, колхоз ĕçĕшĕн хыпăнса çÿрет. Вăл Элĕкрен 30 лав фекали турттарса пынă. Колхоз кашни лав фекали пуçне 1,5 ĕçкунĕ парать. Çавнашкалах Михаил Романов 12 лав, Николай Данилов—10 лав фекали турттарса килнĕ, вĕсем малашне те, çуна çулĕ пур чухне, фекали турттараççĕ.

Максим Мартынов 77 çула çитнĕ. Апла пулин те вăл колхоз ĕçĕнчен уйăрăласшăн мар. «Халĕ сывлăх пур чухне эпĕ пÿртре пăчăхса ларатăп-и? Алăра ĕç пур чухне манăн кăмăл усăлса каять». Мучи кĕреçе илсе уялла тухса утать. Иккĕмĕш бригадăри Анисим Григорьев та Мартынов пекех ватă. Колхоз производствинче тăрăшса ĕçлет. Никита Илларионов колхоз валли пĕр ридван туса хатĕрленĕ.

Колхозра час-часах производствăллă канашлусем пулаççĕ. Унта актив тата бригадирсем пухăнаççĕ. Колхоз умĕнче тăракан задачăсем çинчен калаçаççĕ, унпа пĕрлех халиччен тунă ĕçсене пăхса тухаççĕ: мĕнле ĕçсене хальтерех туса çитермелле пулать, вăл ĕçсене тунă çĕре камсене явăçтармалла?

Бригадăсем хăйсем панă нарядсене колхозниксем мĕнле пурнăçланине тăтăшах тĕрĕслесе тăраççĕ. Наряда пурнăçламан пулсан, ăна хăвăртрах туса çитерме васкатаççĕ. Çапла туни колхозниксен ответлăхне хăпартать, бригадирсен авторитетне çĕклет.

Хĕллехи вăхăт колхозниксене агротехникăна вĕрентмелли чи лайăх вăхăт шутланать. Ку ĕçе кунта лайăх организациленĕ. Колхозри агрокружока çÿрекенсен йышĕ пысăк. Унта колхозри бригадирсем тата колхоз активĕпе стахановецсем вĕренеççĕ. Занятисене Хирлеппуç шкулĕнчи учительсем тата колхоз бригадирĕнче чылай çул хушши ĕçлекен çынсем ертсе пыраççĕ. Халиччен пиллĕк заняти пулса иртнĕ. Вăл занятисенче вăрлăха сортлас, юр тытас, çĕре çемçетес, вăрлăха протравить тăвас тата яровизацилес темăсене вĕренсе пĕтернĕ. Занятисем 2—3 сехет хушши пыраççĕ тата вĕсем активлă иртеççĕ.

Колхоз партин XVIII конференцине хăй çине илнĕ обязательствăсене тултарнипе кĕтсе илет. Çуракине хатĕрленсе çитнĕ темелле. Вăрлăхсен пахалăхне тĕрĕслеме районри семлабораторине янă та, унта ăна халĕ те тĕрĕслесе тухман-ха. Плугсене юсаса пĕтернĕ, сÿресем хатĕр.

Опыт çакна кăтартса парать: ĕçе тĕрĕс организациленĕ, унпа пĕрлех колхозри кадрсене тĕрĕс тата пĕрмаях воспитани парса пынă çĕрте хуçалăхри çитĕнÿсем те пысăк. Çакна шута илсе «Заветы Ильича» колхозра бригадирсем, звеньевойсем хăйсен ĕçĕсене кăтартуллă организацилесе тата ертсе пыма тăрăшаççĕ.

Колхозра кас пулса килет. Килсенче лампăсем çутаççĕ. Колхозниксем колхоз клубĕ еннелле тухса утаççĕ. Унта кашни кун мĕн те пулин пулать. Юнашар ялсенчи шкулсенчен пырса спектакльсем лартаççĕ. Комсомолецсем колхозниксене хаçат-журналсем çинчен ютçĕршыв хыпарĕсене вуласа параççĕ. Унпа пĕрлех колхозниксене интереслентерекен ыйтусем тăрăх çырнă пысăкрах статьясене пĕрле сÿтсе-яваççĕ.

ИВ. МОСЕЕВ.

«Заветы Ильича» колхоз, Элĕк р.

Пахча-çимĕç пысăк тупăш парать

Ытти тĕрлĕ çимĕçсемпе пĕрлех пире пахча-çимĕçсем те нумай кирлĕ. Пуриншĕн те паллă, пахча-çимĕçсенче витаминсем нумай. Витаминсем çынсен сывлăхне çирĕплетме тата тĕрлĕ чир-чĕр ересрен сыхланма пулăшаççĕ. Çавăнпа та пур колхозсенче те кирлĕ чухлĕ пахча-çимĕç ÿстерме тăрăшмалла.

Хăшпĕр колхозсенче пахча-çимĕç ĕрчетес тĕлĕшпе тивĕçлипе ĕçлемеççĕ. Ку ĕç пысăк усă панине ăнланса илеймен-ха вĕсем. Чăн та, уйрăм культурăсене пăхса ÿстерес çăмăл мар, вăкăчĕ-вăхăчĕпе ырми-канми ĕçлеме тивет. Анчах та ĕçлени нихăçан та ахаль пĕтмест. Тăрăшса ĕçлетĕн—пысăк тупăш илетĕн. 1940 çулта эпир вăтам шутпа кашни гектартан 322 центнер арбуз, 290 центнер помидор, 22 центнер хĕвелçаврăнăш вăрри пухса илтĕмĕр. Колхозниксем ĕçкунĕ пуçне пур тĕрлĕ çимĕçсем те çителĕклĕ илчĕç. Кунсăр пуçне базарсенче пахча-çимĕç сутса 118 пин тенкĕ тупăш илтĕмĕр. Колхозăн укçа-тенкĕ тупăшне нумай ÿстертĕмĕр. Пирĕн колхоз пур енĕпе те ăнăçлăн аталанса пырать.

Пахча-çимĕç бригадинче вăйпитти колхозниксем тăраççĕ. Уборка пынă вăхăтра эпĕ ĕçлекен бригадăри колхозниксене колхоз правленийĕ тырă вырас тата авăн çапас ĕçсене куçарать. Апла пулин те ĕç вăйĕ çитмесĕр тăман. Шкултан каникула таврăннă ачасене пахча-çимĕç ĕçĕпе интереслентертĕм. Вĕсем мана çум-çумлас, тăпрана кăпкалатса тăрас ĕçре пулăшса пычĕç. Пахча-çимĕç пăхса ÿстерме вĕренни ачасемшĕн хăйсемшĕн те усăллă. Пурăна-киле вĕсене çак тĕлĕшпе хăйсен ĕçлеме тивет вĕт-ха. Çакна лайăх ăнланаççĕ пирĕн колхоз ачисем.

Эпир пахча-çимĕç тăвас тĕлĕшпе пысăк çитĕнÿ турăмăр. Анчах та хальхи результатсене вĕçе тесе тăма çук. Пирĕн малашне татах та лайăхрах ĕçлемелле. Колхоз хуçалăхне пур енĕпе те çирĕппĕн аталантарса пымалла.

ШИШКИН.

«Красный бригадир» колхозри пахча-çимĕç бригадин бригадирĕ, Çĕрпÿ р.

Çитменлĕхсене халех пĕтермелле

СЕНТЕР. Шатракасси ялсоветĕнчи «Наука» колхоз çуракине начар хатĕрленет. Вăл социализмлă ăмăртăва хутшăнман. Халиччен те вăрлăхсене сортласа пĕтермен, уя тислĕк кăлармаççĕ, фосфорит çăнăхĕ турттарса килмен. Çавăн пекех колхоз активне агротехникăна вĕрентес ĕçе тивĕçлипе организацилемен. Кăçалхи çул пуçламĕшĕнче агрокружок организациленĕччĕ, халĕ вăл ĕçлемест. Колхозра вăрлăхсене районри вăрлăх лабораторинче тĕрĕслеттермен, ялхуçалăх машинисене юсаман.

С. Налимов.

Тивĕçлипе хатĕрленмеççĕ

ОКТЯБРЬСКОЕ. Çуракине хатĕрленесси вăраххăн пулса пырать. Районри уйрăм колхозсем вăрлăхсене халĕ те сортласа пĕтермен-ха, хăшпĕрисем ку ĕçе пачах тытăнман. Начар сортласа тасатнă пирки чылай колхозсенче вăрлăхсем кондицине лармаççĕ. Пĕтĕм район тăрăх лабораторинче тĕрĕсленĕ 1904 центнертан хĕрĕх процентĕ кондицине ларман.

Агротехникăллă мероприятисене пурнăçа кĕртсе пырасси те кая юлса пырать. Уя юр тытса хăварас, минераллă удобренисене кÿрсе килес, вырăнти удобренисене хатĕрлес — кĕл, кайăк-кĕшĕк тислĕкĕ, фекали пухас плана 60 е 20 процент кăна тултарнă. Районĕпе 10 стахановла шкул тата 65 агрокружок организациленĕ, вĕсенчен нумайĕшĕ йĕркеллĕ ĕçлемеççĕ, хăшпĕр шкулсемпе кружоксенче организациленĕренпе пĕр заняти те пулса иртмен. Сăмахран, Ускасси ялсоветĕнче ку ĕçе агроном Н. Семенов халĕ те пуçарса яман.

Плугсемпе сеялкăсене мĕн чухлĕ юсанине райçĕрĕç пайĕнче пĕлеççĕ пулсан, ытти машинăсемпе ĕç хатĕрĕсене юсасси мĕнле пулса пыни çинчен кунта пачах пĕлмеççĕ.

П. Сергеева.

Выльăха çитермелли купăста лартса ÿстермелле

Колхозсенче чи паха выльăх апачĕсем туса илес пулсан, выльăха çитермелли купăста лартса ÿстермелле. Ку купăста выльăхсене тăрантарма паха та тухăçлă япала, гектартан 600 центнер таран тухать. Агротехникăна пăхăнса ĕçлесен гектартан 1000 центнер илме пулать. Унăн çуллĕшĕ метртан кая мар, çавтери нумай пысăк çунатлă пулса ÿсет. Хĕвелçаврăнăшĕнчен 3 хут тухăçлăрах, силос хывма питĕ паха япала. Унăн белокĕ выльăх кăшманĕнчен 2,5 ытла. Купăстапа тăрантарсан ĕнесем сĕт парассине ÿстереççĕ.

Иртнĕ çулсенче çак купăстана хăшпĕр колхозсем тата колхозниксем хăйсен пахчисенче лартса илнисем нумай пулнă. Кăçалхи çул çак купăста вăррине пур колхозсен те илсе акмалла. Вăл вăрлăха «Сортсемовощь» складĕсенче илме пулать.

А. ПАВЛОВ.

Канашри «Сортсемовощь» конторин заведующийĕ.

Ĕçкунĕ пуçне 80 тенкĕ тупăш

Чукотский районра сăрт-тусем хушшинче Сиреника ялĕ вырнаçнă. Пысăк чаптăкра Чукоткăри чи ватă колхозăн çурчĕсем, магазин, шкул, пекарня, клуб лараççĕ. Колхозниксем — чукчасем культурăллă та пуян пурнăçпа пурăнаççĕ. Артельре — 70 хуçалăх. Иртнĕ çулта колхозниксем ĕçкунĕ пуçне вăтамран 80-шар тенкĕ тупăш илнĕ.

Автотранспорт яланах юсавлă пулмалла

Пирĕн Совет Союзĕнче автомобиль промышленноçĕ вăйланса пырать. Халĕ автомобиль халăх хуçалăхĕн пур отраçлисенче те пысăк вырăн йышăнса тăни пуриншĕн те паллă. Чăваш республикинче те автопарк ÿссе пырать. Хамăр республикăн хуçалăхне, ĕççыннисен культурăллă пурнăçне аталантарас ĕçре автомобиль пĕчĕк мар вырăн йышăнса тăрать.

ВКП(б) Чăваш Обкомĕ тата Чăваш республикин правительстви автотранспорта юсавлă тытса тăрасси, вăхăтра юсасси тата унпа тĕрĕс усă курасси çинчен центрти, çавăн пекех районсенчи организацисен руководителĕсене пĕрре кăна мар асăрхаттарнă. Автомашинăсене йĕркеллĕ тытса тăракан хуçалăхсенче машинăсемпе начар мар усă кураççĕ.

Нумаях пулмасть машинăсене техника енчен тĕрĕслесе тухрĕç. Тĕрĕслÿ автомашинăсене потребкоопераци системинче начар тытса тăнине кăтартса пачĕ. Кунта мĕнпур машинăсенчен юсавлисем 18 процент çеç. Шăхасан, Вăрнар, Хĕрлĕ Чутай, Етĕрне, Калининский, Вăрмар, Красноармейский, Чкаловский тата Пăрачкав районĕсенче техника енĕпе юсавлă автомашинăсем питех те сахал.

Автотранспорт юсавсăр пулнин сăлтавĕ вăл—автохуçалăхсен хăшпĕр руководителĕсем тата шоферсем автотранспортпа усă курмалли правилăсене пĕрмаях пăсни пулать. Вĕсем час-часах юсавсăр машинăсемпе çÿреççĕ. 1940 çулта госавтоинспекторсем çул çинче 1583 машинăна тĕрĕсленĕ. Вĕсенчен 432 машина е 27,2 проценчĕ юсавсăр пулнă.

Хăшпĕр руководительсем тĕрлĕрен сăлтавсемпе шоферсене юсавсăр машинăсемпе çул çине тухса кайма хушаççĕ. Шоферсем правилăсене пăснине пĕлеççĕ пулсан та, законсăр распоряженисене итлеççĕ. Малашне çакăн пек йăлана пĕтерес пулать. Руководительсен те, шоферсен те юсавсăр машинăсемпе çул çине тухма тата çÿреме юрамасть.

Чылай руководительсем автотранспорт çине ответсăрла пăхаççĕ.

Техника енчен пăхса тĕрĕслесе тухни çакна кăтартса пачĕ: хуласенче те, яллă вырăнсенче те чылай машинăсен двигатель, рулевой управлени, тормоз тата трансмисси пайĕсем юсавсăр. Нумай чухне çаксене тÿрлетме запаслă пайсем те кирлĕ мар. Подшипниксене перетяжка тумалла, управленин механизмисене майлаштармалла. Анчах шоферсемпе механиксем çак ĕç çине питех çавăрăнса пăхмаççĕ. Çак сăлтавсене пулах ĕнтĕ тĕрĕслÿ мĕнпур машинăсенчен 28,5 процентне текущий ремонт тума кирлине кăтартрĕ.

Автоработниксен çакна асра тытмалла: машинăсене вăхăтра текущий ремонт туни вăхăтсăр текущий, вăтам тата капитальнăй ремонт тăвассинчен хăтарать.

Машинăсене техника енчен тĕрĕс пăхса тăрасси квалификациллĕ шоферсем пулнинчен нумай килет. Чăн та, пĕрремĕш тата иккĕмĕш класлă шоферсен хисепĕ, 1939 çулпа танлаштарсан, икĕ хут çурă ытларах ÿснĕ. Çапах та вĕсем пирĕн республикăра питĕ сахал-ха. Автохуçалăхсенче ĕçлекен шоферсен хисепĕ 1940 çулта 1939 çулхинчен 40 процент ÿснĕ.

Шоферсене пысăк пахалăхпа вĕрентсе кăларни автотранспорта лайăхлатма, авари пуласран сыхланма пулăшать. Калас пулать, хальхи вăхăтра республикăра шоферсем хатĕрлекен шкулсенчен Канашри шкул лайăхрах ĕçленине палăртмалла. Улатăрти вăрман техникумĕ çумĕнчи шоферсен курсĕ тата Автотранспорт Халăх Комиссариачĕн автошкулĕ шоферсене питĕ япăх хатĕрлеççĕ.

Автотранспортри начар участоксенчен пĕри вăл—механиксемпе ремонтерсем çителĕксĕрри пулать. Хальхи вăхăтра 19 автомашина пуçне пĕр механик тата 15 машина пуçне пĕр слесарь тивет. Наркомлеспром, Наркомзем, Чăвашпотребсоюз системисен тата автотранспорт Управленин механиксемпе ремонтерсем хатĕрлес тĕлĕшпе çине тăрса ĕçлемелле. Кашни автопаркăн хăйĕн механиксемпе ремонтерсем пулмалла.

Республикăри тĕрлĕрен хуçалăхсенче 20 мастерской шутланать. Тулли нагрузкăпа ĕçленĕ чухне тата кирлĕ пек оборудовани майлаштарсан вĕсем çулталăк хушшинче 400 машина ытларах вăтам, çавăн пекех капитальнăй ремонт тума пултараççĕ. Анчах плансăр ĕçленĕ тата производствăна тĕрĕс организацилемен пирки çав мастерскойсем капитальнăй ремонт тума мар, вăтам ремонт тăвас тĕлĕшпе те начар ĕçлеççĕ. Халĕ кашни машинно-тракторнăй станцинче мастерскойсем пур. Наркомземăн çав мастерскойсенче МТ Станцисен тата колхозсен автомашинисене юсассине организацилеме тăрăшмалла.

Шупашкар хулинче ремонтнăй база тăвасси çинчен уйрăмăнах чарăнса тăмалла пулать. Хулари автопарк республикăн автопаркĕнче 0,27 процент йышăнать. Çавсене пăхса тăма база кирлĕ. Пĕр ведомствăра темиçе хуçалăх, ремонтнăй база пĕре çеç. Унпа та туллин усă курмаççĕ. Сăмахран, Коммуналлă Хуçалăх Халăх Комиссариатнех илер. Кунта Чăвашстройтрест, Шупашкар хулинчи коммуналлă хуçалăх отделĕн автохуçалăхĕсем кĕреççĕ. Коммуналлă хуçалăх отделĕн автомашинисем юхăнса пĕтнĕ, машинăсен пайĕсене çухатса пĕтернĕ, юсамаççĕ. Автотранспортпăн ответ тытакан çын тата ремонтнăй база çук. Наркомхозăн Чăвашстройтрест гаражĕ çумĕнче хăйĕн системине кĕрекен машинăсене юсама мĕншĕн ремонтнăй база организацилемелле мар? Паллах, организацилеме май пур, ăна тумалла та.

Автомашинăсем валли запаслă пайсем кÿрсе килес тĕлĕшпе çаплах пысăк çитменлĕхсем пулса пыраççĕ. Запаслă пайсем çук мар, çителĕклĕ таранах пур вĕсем. Анчах мĕнпур сăлтавĕ Глававтотракторосбыт çинче. Вăл заявкăсем парас тата пайсене кÿрсе килес тĕлĕшпе ку вăхăтченех начар ĕçлет. Хăшпĕр чухне клиентсем складра мĕнле пайсем пуррине те пĕлмеççĕ. Çавна май вара, пĕр йышши пайсем нумай вăхăт хушши усăсăр выртаççĕ, тепĕр йышшисем çитмеççĕ. Кунпа пĕрлех уйрăм автохуçалăхсем кирлĕ мар çĕртенех запас илсе хураççĕ, ытти хуçалăхсене кирлĕ тĕрлĕрен пайсемсĕр тăратса хăвараççĕ.

Автомобиль пайĕсене çухатса, вăрласа пĕтерни хуçалăхсене пысăк сиен кÿрет. 1940 çулта милици оргăнĕсем вăрăсен темиçе шайкине тупса палăртнă. Вĕсене айăпласа ответ тыттарнă. Автотранспортри социализмлă пурлăха тустаракансемпе вăрлакансене хирĕç çирĕппĕн кĕрешсе пымалла.

Çулсем çинче пулакан инкек-синкексем сахалланчĕç пулсан та, вĕсем çаплах пулкалаççĕ-ха. Вĕсем автотранспорт юсавсăррине, çÿремелли правилăсене пăхăнманнине, машинăпа ÿсĕр шоферсем çÿренине пула пулаççĕ. Акă пĕр пример. Шупашкарти «Пекарь» артелĕн шоферĕ пулнă Шиликов тăтăшах ĕçре ÿсĕр пулнă. Уншăн ăна судпа айăпланă, шофер правине те туртса илнĕ. Çапах та ăна артель ĕçрен хăтарман, автомашинăпа çÿренĕ. Кăçалхи январĕн 24-мĕшĕнче, каçхине гаража вăл ÿсĕрĕлсе пынă, бензин патĕнче керосин лампине çутнă. Хĕлхем бензина хыпса илнĕ, часах икĕ машина тата гараж çунма пуçланă. Паллах, çакăн пек шоферсене тÿсме çук. Вăл ытти автохуçалăхсемшĕн урок пулса тăмалла.

Инкек-синкексем урамсенче ачасем машина çывăхĕнче вылянипе, е унтан çакăнса пынипе те пулаççĕ. Çакна хирĕç те кулленех кĕрешсе пымалла.

* * *

Республикăра автотранспорт хуçалăхĕ мĕнле пулни çинчен сÿтсе-явнă май, Чăваш АССР Совнаркомĕ центрти тата районсенчи организацисем çÿлте тăракан оргăнсен кăтартăвĕсем çине сиелтен, ответсăрла пăхнине кăтартса пачĕ.

Совнарком 1941 çулти апрелĕн 1-мĕш тĕлне республикăри автотранспорта лайăхлатас тĕлĕшпе татăклă улшăну тума, хĕллехи вăхăтра юсавсăр мĕнпур машинăсене текущий, вăтам тата капитальнăй ремонт тума хушрĕ. Пĕчĕк категоринче тăракан автомашинăсене пахалăхлăн юсанипе тата техника енчен тĕрĕс пăхса тăнипе пысăк категорине куçармалла.

Çавăн пекех Совнарком Глававтотракторосбыт конторине автомашинăсен запаслă пайĕсемпе суту-илÿ тăвассине йĕркелеме, юсавсăр машинăсене юсама çителĕклĕ таран запаслă пайсем кÿрсе килме хушнă. Вăхăта вăраха ямасăр автомашинăсене юсасси, автохуçалăхра çирĕп йĕрке тăвасси— кашни автоработникăн хисеплĕ ĕçĕ пулмалла.

С. МИЖЕРОВ

Çанталăк улшăнассине кăтартакан вырăнти паллăсем

Этем пурнăçĕнче, унăн ĕçĕсенче çанталăк пысăк вырăн йышăнса тăрать. Вăйлă çил-тăвăл е лăпкă çанталăк, çăмăрлă е уяр, шăрăх е сивĕ—пирĕн кулленхи ĕçсене ăнăçлă пулса пыма май параççĕ е чăрмав кÿме пултараççĕ. Авиацинче, тинĕс флотĕнче, çар ĕçĕнче, уйрăмăнах ялхуçалăхĕнче çанталăкпа тĕрĕс усă курма пĕлни кирлĕ. Çанталăка сăнаса пырса вăл малашне мĕнле улшăнассине пĕлни ялхуçалăх ĕçĕсене вăхăтра туса пыма, япăх çанталăкран пулма пултаракан сиенлĕхе, тăкаксене чакарма, тырпул тухăçлăхне татах та ÿстерме пулăшать.

Елĕкхи Российăра, ытти наукăсем пекех, çанталăка сăнаса вĕренекен наука—метеорологи те малалла кайма пултарайман. Çанталăк çинчен научнăй сведенисем сарас вырăнне халăха тĕн сĕрĕмĕнче тытса усранă. Совет влаçĕ пуçлансан çеç пирĕн çĕршывра метеорологи пысăк утăмсемпе малалла кайма тытăнчĕ. Метеорологи станцисен хисепĕ ÿснĕ май çанталăк мĕнле пулассине малтанах пĕлсе тăрас ĕç иртнĕ çулсенче пысăк çитĕнÿсем турĕ. Анчах атмосферăра (сывлăшра) пулса иртекен явленисем питех те сложнăй пирки малашнехи çанталăка татăклăнах пĕлесси çăмăл ĕç мар. Пирĕн патри çанталăк Арктикăри çанталăкпа çыхăнса тăрать. Çавăнпа Арктикăри çанталăка сăнаса вĕренес ĕçе пирĕн партипе правительство малти вырăна хураççĕ. Чаплă папанинецсен тата «Седов» ледоколĕн геройла дрейфĕсем, пирĕн çурçĕрти метеорологи станцийĕсем çанталăка сăнас ĕçре халиччен пулман паха материалсем параççĕ. Вырăнти метеорологи станцисем хăйсем палăрнă çанталăка пĕлтерекен сводкăсене приборсем кăтартнă тăрăх талăкра 4 хутчен туса Мускаври Çанталăк Институтне телеграфпа парса тăраççĕ. Мускавра çав сведенисем тăрăх çанталăк карттисем туса уйрăм облаçсен çитес кунсенче мĕнле çанталăк кĕтмеллине пĕлтереççĕ, мĕншĕн тесен пĕр облаçре ыран çанталăк мĕнле пуласси юнашар облаçсенчи паянхи çанталăкран килет. Çапла вара çĕршывра метеорологи станцисем мĕн чухлĕ нумай, малашнехи çанталăка пĕлсе тăрас ĕç çавăн чухлĕ шанчăкларах пулса тăрать.

Çакăнпа пĕрлех çанталăк улшăнассин вырăнти паллисемпе усă курма вĕреннине те питĕ кирлĕ ĕç темелле. Ку ĕçе кашни колхозрах пурнăçа кĕртме пулать. Çанталăк—атмосферăра пулса иртекен явленисен результачĕ. Атмосфера пусăмĕ, сывлăшри температура тата нÿрлĕх, çил ăçтан вĕрни тата унăн вăйĕ, тÿпере мĕн йышши пĕлĕтсем тата вĕсем ăçталла куçни — çаксем пурте пĕрле çыхăнса тăрса çанталăк мĕнле улшăнассине пĕлтерме пултараççĕ. Çÿлте асăннă метеорологи станцийĕсем çавсене тĕрлĕ приборсемпе виçсе çырса пыраççĕ.

Сывлăш питĕ çăмăл (шывран 77 хут çăмăлрах) пулин те унăн пусăмĕ пур. Атмосфера пусăмне барометрпа виçеççĕ. Барометр атмосфера пусăмĕ улшăнса пынине кăтартать. Тинĕс çийĕпе тан вырăнта атмосферăн нормальнăй пусăмĕ 760 мм. шутланать. Сывлăш хăшпĕр вырăнта ытти çĕртинчен хăвăртрах, хытăрах ăшăнать. Ăшă сывлăш сарăлса çăмăлланать те çÿлелле улăхать. Ун вырăнне таврари сывлăш куçса пыма тапратать. Çапла вара çил тухать. Атмосфера пусăмĕ пĕр вырăнта (сывлăш çÿлелле улăхнă облаçра) пĕчĕкленет, тепĕр вырăнта — ÿсет. Ăшă сывлăш çÿле улăхсан çÿлте сивĕ пирки часах сивĕнет. Вара ăшă сывлăшпа пĕрле улăхнă шыв пăсĕ (сивĕ пирки) питех те вĕтĕ тумламсене пĕрлешсе тĕтре пулса тăрать: çанталăк пĕлĕтленет. Сывлăшра шыв пăсĕ нумай пулсан çăмăр пĕлĕчĕсем те пулма пултараççĕ. Çак пĕлĕтсем сывлăшпа пĕрле тепĕр çĕре куçса пыраççĕ. Вĕсен вĕтĕ тумламĕсем татах пĕр-пĕринпе пĕрлешме условисем пулсан шултраланнă шыв тумламĕсем сывлăшра текех тытăнса тăраймасăр çĕр çине ÿкме пуçлаççĕ: çăмăр çăвать. Кунта эпир тĕрлĕ йышши пĕлĕтсем мĕнле пулма пултарни çинчен чарăнса тăраймастпăр. Кăтартнă пример пĕлĕтсем мĕнле пулма пултарнипе çиелтен çеç паллаштарать.

Çанталăк улшăнасси пĕр çĕртен тепĕр çĕре куçса пыракан питĕ пысăк тавра-çилсенчен — **циклонсемпе антициклонсенчен** килет. Барометр кăтартнипе циклон е антициклон çывхарнине пĕлме пулать. Çавăнпа барометр кашни колхозрах кирлĕ прибор. Унсăр пуçне тулти сывлăш температурине виçме термометр кирлĕ. Çак приборсем кăтартнисене сывлăшри ытти явленисемпе çыхăнтарсан ыран çанталăк мĕнле пулассине час-часах пĕлме пултармалла.

Циклон облаçĕнче атмосфера пусăмĕ пĕчĕкленет. Çанталăк çиллĕ, пĕлĕтлĕ, юрлă, ăшăрах пулать. Антициклон облаçĕнче йăлтах урăхла: атмосфера пусăмĕ ÿсет. Çанталăк уяр, типĕ тăрать. Çулла шăрăх, хĕлле шартлама сивĕсем тăраççĕ. Апла пулсан, циклон е антициклон çывхарнине малтанрах пĕлни—малашне мĕнле çанталăк пулассине пĕлни теме те пулать. Ку ĕçре кунран кун сывлăшра, пĕлĕтре улшăнусем пулса пынине асăрхаса, сăнаса тăма пĕлни питĕ паха. Ялсенче ватăрах колхозниксенчен çанталăк мĕнле пуласси чылаях тĕрĕс каласа панине илтме пулать. Вĕсем йĕри-таврари улшăнусене асăрхаса пырса опыт пухнă çынсем. Анчах, калас пулать, тĕрлĕрен тĕрĕс паллăсемпе хутăш тĕн сĕрĕмлĕхĕсемпе çыхăнса наукăран аякри тăракан «паллăсем» те сахал мар. Вĕсемпе вирлĕн кĕрешсе çанталăк улшăнассин наукăран тухса тăракан паллисемпе усă курас ĕçе халăх хушшине сарасси—питĕ кирлĕ задача.

Эпĕ кунта метеорологи кăтартса паракан çанталăк улшăнассипе çыхăннă хăшпĕр паллăсем çинчен кĕскен чарăнса тăрасшăн.

Барометр атмосфера пусăмĕ хăвăрт чакса пынине кăтартать пулсан, çав вăхăтрах çил пĕр майлах вĕрсе вăйлансах пырать пулсан циклон варри çывхарнине пĕлтерет. Кун пек чухне çиллĕ çăмăр (хĕлле юр) кĕтме пулать.

Темиçе кун хушши çил пĕр енченех вĕрсе тăнă хыççăн хăйĕн майне сасартăках улăштарни çанталăк улшăнассине пĕлтерет.

Тÿпери шурă пĕлĕтсем çĕр çинчи çилпе пĕр майлах куçаççĕ пулсан уяр, типĕ çанталăк пуласса кĕтмелле. Пĕлĕтсем çĕр çинчи çиле хирĕçле е урлă шăваççĕ пулсан, ку вара çанталăк пăсăлассин палли пулать.

Çĕрле çанталăк лăпкă, çилсĕр. Ирхине çил варкăшни сисĕне пуçлать. Кăнтăрла тĕлнелле вăл вăйланать, каçалапа каллех лăпланать. Кун пек чухне уяр, типĕ çанталăк улшăнасса кĕтме çук. Анчах çил каçалапа лăпланмасан е татах вăйланса кайсан çăмăрлă, çиллĕ çанталăк пуçланма пултарать.

Ирхине пĕлĕт тап-таса. Кăнтăрлапа татăк шурă пĕлĕтсем тухрĕç те каç пулас умĕн каллех çухалчĕç. Ку—уяр çанталăк паллисенчен пĕри. Анчах уяр кун хыççăн каçалапа пĕлĕтсем нумайланса пыраççĕ пулсан çанталăк çăмăрланса каяссине кĕтме май пур.

Шупка та çÿхе, пайăркаллă пĕлĕтсем (перистые облака) хĕвеланăç енчен хăвăрт куçса çывхарни 1—2 кунтан вăрăма пыракан пĕлĕтлĕ, çăмăрлă çанталăк пуçланасса пĕлтерет. Çавăн йышши пĕлĕтсен пайăркисем пĕр вырăнтан тухса тÿпере сарăлса кайнă пек курăнсан хĕлле юр, çулла çăмăр (е аслатиллĕ çăмăр) пулма пултарать. Ăшă, пăчăх каç тÿпене талкишпех çÿхе пĕлĕт карса илсен çĕрле аслатиллĕ çăмăр кĕтме пулать.

Уяр та типĕ çанталăк нумай вăхăт тăнă хыççăн барометр атмосфера пусăмĕ пĕрмаях пĕчĕкленнине кăтарта пуçласан, çав вăхăтрах сывлăшра вĕри, пăчăх пулсан, тата каçалапа çил вăйланса пыма, пĕлĕтсем нумайрах курăнма пуçласан çăмăр пуласса шанма пулать.

Барометр кăтартни питĕ хăвăрт ÿсет пулсан антициклон хăвăрт куçни пулать. Çавăнпа çанталăк уяртни нумай вăхăта пырĕ тесе шанма çук.

Ирхине сывлăм час типменни, çавăнпа пĕрлех сывлăшра вĕри—пăчăх пулни кăнтăрла иртсен аслатиллĕ çăмăр пуласса систерме пултарать.

Çуллахи каç уяр та сивĕрех пулсан, вăйлă сывлăм тата лапа вырăнсенче тĕтре пулсан ыран та уяр çанталăк пуласса шанмалла.

Пĕлĕтлĕ кун каçхине хĕвеланăç енĕ пĕлĕтрен тасала пуçлани тепĕр кунне уяртассине палăртма пултарать. Хĕвелтухăç е хĕвеланăç енĕ вăйлăн хĕрелни çăмăрлă, çиллĕ çанталăк пуласса систерет. Мĕншĕн тесен вăл сывлăшра шыв пăсĕ нумаййине палăртать.

Нумай вăхăт çăмăрлă çанталăк тăнă вăхăтра барометр пĕрпек хăпарма пуçласан, çав вăхăтрах сывлăшри температура чылаях чаксан, сивĕ çил вĕре пуçласан, тата пĕлĕтсем хушшинчи уçăсем ÿсни палăрсан çанталăк уяртасса шанма пулать.

Юлашкинчен çакна каламалла: çанталăк мĕнле пулассине малтанах пĕлес ĕçре пĕр паллăпа çеç усă курни час-часах йăнăш пулать. Йăнăшсене сахаллатас тесен пĕр йышши çанталăка кăтартакан темиçе паллăсене танлаштарса тишкерни кирлĕ. Вĕсем пĕр-пĕринпе хирĕçлемеççĕ, килĕштерсе пыраççĕ пулсан çеç малтанах калани тĕрĕс пулассин шанчăкĕ ÿсет.

М. С. СТЕПАНОВ.

Чăвашсен Ялхуçалăх Институчĕ.

Çĕнĕрен 300 рабочи стахановла методсемпе ĕçлеме вĕренеççĕ

ЛЕНИНГРАД. С. М. Киров ячĕпе тăракан «Электросила» завод коллективĕ партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ уçăлнă кун тĕлне çĕнĕрен 300 рабочине стахановла методсемпе ĕçлемешкĕн вĕрентме пулнă. Обязательствăна ăнăçлăн пурнăçа кĕртсе пыраççĕ. Цехсенче стахановла шкулсем 73 шкул организациленĕ. 100 рабочи вĕренсе пĕтернĕ те ĕнтĕ. 12-мĕш номерлĕ цехра хăшпĕр фрезеровщиксем халиччен нормăсене тултарса пырайман, халĕ вĕсем нормăсене пĕрре çурăшар, икшер хут тултарса пыраççĕ.

Англи авиацийĕ Германи çине пырса тапăнни

ЛОНДОН, февралĕн 12-мĕш. (ТАСС) Рейтер агентстви Англи авиацийĕн министерстви кăларнă коммюникене парать. Коммюникере çапла каланă: çанталăк условийĕсем начарланнă пулсан та, ыран февралĕн 12-мĕш тенĕ чух çĕрле Англи бомбардировщикĕсен соединенийĕсем тата çыранри оборонăн авиацийĕ Германи çине тата нимĕçсем оккупациленĕ Голланди, Норвеги, Дани территорийĕсем çине пырса тапăннă. Бременри промышленность объекчĕсем çине бомбăсем пырса пăрахнă; унта пушарсем тухнă, взрывсем пулнă. Англи авиацийĕ çавăн пекех Ганновер çине те бомбăсем пырса пăрахнă, унта ыран февралĕн 11-мĕш тенĕ чух пырса пăрахнă бомбăсем кăларнă пушарсене февралĕн 12-мĕшĕнче те сӳнтерейĕмен. Роттердам районĕнчи нефтехранилищесем çине пăрахнă бомбăсем тивнипе вăйлă взрыв пулнă. Ĕнер каçхине çыранри оборона авиацийĕн соединенийĕсем Кристиансандри (Норвегия) суту-илӳ карапĕсем çине, Ютландири гидросамолетсен бази çине пырса тапăннă. Кунсăр пуçне, Çурçĕр Францире патруллĕ вĕçевсем туса çӳренĕ. Противник авиацийĕн ĕçĕсем вăйлă пулман. Çак операцисенче пулнă виçĕ самолет хăйсен базисене таврăнман. Калла таврăннă чух авари пулнă бомбардировщикăн командине çăлса хăварнă.

Англири хаçатсем Германия тапăнса кĕме пултарасси çинчен

ЛОНДОН, февралĕн 12-мĕш. (ТАСС). Англири нумай хаçатсем халăха Германия Англи çине тапăнса кĕмешкĕн хăтланма пултарасси çинчен асăрхаттарса çыраççĕ, вăл статьясене курăнмалла вырăнта пичетлесе кăлараççĕ. Хаçатсен умстатьисенче çапла кăтартса параççĕ: юлашки уйăхсем хушшинче Англи оборони чылаях лайăхланчĕ пулсан та, никамăн та лăпланса лармалла юрамасть. Хăшпĕр хаçатсем çар экспертчĕсен статьисене пичетлеме пуçланă. Вăл статьясем Германи войскисем Англи çыранĕ çине анса юлсан вĕсен тактики мĕнле пулма пултарасси çинчен, çавăн пекех Германин тинĕс-çар вăйĕсемпе сывлăшри вăйĕсен тактики мĕнле пулма пултарасси çинчен сӳтсе-яваççĕ. Нумай хаçатсем çакăн пек канаш параççĕ: халăхăн май килнĕ таран хăйсен килĕсенчех юлмалла, çулйĕрсемпе усă курмалла мар. Хăйсен килĕсенчен пăрахса кайиччен малтан влаçсенчен инструкцисем кĕтес пулать. Хăйсен килĕсенчен тухса кайиччен малтан, халăхăн мĕнпур продовольстви запасĕсене тата противнике усă кӳме пултаракан ытти япаласене хăйсемпе пĕрле илсе каймалла е пĕтерсе тăкмалла. Çавăн пекех транспорт средствисене те стройран кăларса хăвармалла. Халăхăн хăйпе пĕрле яланах противогазсем пулмалла. Палламан çынсене нимĕнле информаци те памалла мар. Сарăлакан тĕрлĕ хыпарсене итлемелле мар.

Германия тапăнса кĕме пултарасси çинчен каллех калаçма пуçланинчен ака мĕн тухса тăнă: кăнтăрти тата кăнтăр-хĕвелтухăçĕнчи районсенчи нумай çынсем çĕршывăн шалти районĕсене куçса каяççĕ. Анчах та иртнĕ çулла тата кĕркунне, нимĕçсем тапăнса кĕрес хăрушлăх пысăк пулнă вăхăтра, çĕршывăн шалти районĕсене куçарса янă нумай çынсем халĕ хăйсен районĕсене таврăнаççĕ.

Бухарестри çар командованийĕ кăларнă коммюнике

БУХАРЕСТ, февралĕн 12-мĕш. (ТАСС). Паянхи хаçатсенче Бухарестри çар командованийĕ кăларнă коммюнике пичетленсе тухнă: «Бухарестра,—тенĕ коммюникере, — сывлăшран килсе тапăннинчен сыхланас тĕлĕшпе вĕренӳсем пулса иртеççĕ, вĕренӳсем вăхăтĕнче Бухарестра çутăсене йăлтах сӳнтереççĕ, çакна кура çар командованийĕ патрульсен хисепне ӳстернĕ, вĕсене закон хушнă тăрăх ĕçлеме çирĕп приказ панă».

Коммюникере каланă тăрăх, 22 сехетрен пуçласа ирхине 5 сехет çитиччен урамсенче çӳреме чарнă. Çак распоряженине пăсакансене тытса арестлеççĕ. Патруль тытса чарнă çынсем тарма хăтлансан, тенĕ пĕлтерӳре, патруль вĕсем çине нимĕн асăрхаттарса тăмасăрах пеме пултарать.

Румынири арестсем

БУХАРЕСТ, февралĕн 12-мĕш. (ТАСС). Хаçатсем январĕн 21—23-мĕшсенче пулнă восстание хутшăннă легионерсене арестлени çинчен официальнăй пĕлтерӳсене çаплах пичетлесе кăлараççĕ. Бухарестра 3.312 çынна арестленĕ те ĕнтĕ. Провинцисенче 3.991 çынна арестленĕ. Арестленисен шутĕнче — Бухарестра полици начальникĕ пулнăскер те пур.

Бухарестри çар сучĕ февралĕн 9-мĕшĕнче пăлхавçă-легионерсене 11 çынна 5 çул таран тĕрмере хупса усрамалла тунă.

Франци Индо-Китайĕпе Таи хушшинчи вăрçă

НЬЮ-ЙОРК, февралĕн 12-мĕш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентствин Сайгонри корреспонденчĕ пĕлтернĕ тăрăх, Сайгонра официальнăй йĕркепех: Таи «перемирие çĕнĕрен хыттăн пăснă; Таи самолечĕсем Франци позицийĕсем çине кашни кун тенĕ пекех пыра-пыра тапăнаççĕ», тесе пĕлтернĕ. Вăрçă ĕçĕсем Меканг юханшывĕн кăнтăр енче пыраççĕ.

Италин Родос ятлă утравĕ çинчи Родос хули. ТАСС фото-ӳкерчĕкĕ.

Европăри тата Африкăри вăрçă

(Вăрçă ĕçĕсен дневникĕ, февралĕн 12-мĕш)

Февралĕн 11-мĕшĕнче Албанири фронтăн çурçĕр участокĕнче грексем кĕтмен хушăран атакăланă пирки итальянецсен ирĕксĕрех хăйсен позицийĕсенчен тухса кайма тивнĕ. Греци войскисем юрлă, çӳллĕ сăртсенче çĕнĕ позицисем йышăннă, çав сăртсен çӳллĕшĕ 2 пин метра çитет. Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, фронтăн çурçĕр участокĕнче пĕр кун кунĕпех артиллерирен вăйлăн персе тăнă. Поградецран çурçĕр енчи район çине Греци войскисем артиллерирен вăйлăн персе тăраççĕ. Ассошиэйтед пресс агентствин корреспонденчĕ пĕлтернĕ тăрăх, грексем Тепелене хулине йăлтах хупăрласа илме темелле. Грецин тинĕс хĕрринче çапăçакан войскисем хальхи вăхăтра Валонăран 11 километртра кăна. Греци войскисем Тепеленепе Валона хушшинчи çул тăрăх куçса пыраççĕ, вĕсем Валонăран 24 километртра кăна.

Кăнтăр Ливире де Голль генерал войскисем хăйсен ĕçĕсене вăйлатнă. Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Леклерк полковник ертсе пыракан мотомеханизированнăй войскăсен колонни Куфр районне—итальянецсен Кăнтăр Ливири питех те кирлĕ бази патне çитнĕ, унта темиçе оазиса йышăннă.

Итали командованийĕ февралĕн 12-мĕшĕнче кăларнă сводкăра Джуба районĕнче (Итали Сомалийĕ) англичансем Афмадуна илни тĕрĕс тесе каланă. Афмаду местечкине мотомеханизированнăй колонна илнĕ, ăна авиаци пулăшнă. Кăнтăр Абиссинире Англи войскисем Рудольф кӳллинчен хĕвелтухăç енче малалла пыраççĕ, вĕсем çурçĕр-хĕвелтухăçнелле, Аддис-Абеба еннелле тăсăлса выртакан айлăмпа Итали чаçĕсене хыçалтан хăваласа пыраççĕ. Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Кăнтăр-Африка войскисем фронтăн çав участокĕнче шалалла 50 миля кĕнĕ, пысăк вырăнта тăракан икĕ çул умне, — хĕвелтухăçĕнчен хĕвеланăç еннелле каякан тата Кăнтăр Абиссинине Итали Сомалийĕпе çыхăнтарса тăракан çулсем умне хăрушлăх кăларса тăратнă. Англи командованийĕн официальнăй коммюникинче çапла пĕлтернĕ: Кăнтăр-Африкăн малти чаçĕсем Тогиньяк ятлă яла тата итальянецсен малти постне — Намарапута (Рудольф кӳллин çурçĕр хĕрринче) йышăннă. Англи самолечĕсем Аддис-Абебăри аэродром çине тапăннă. Итали сводкинче каланă тăрăх, бомбăсем пăрахнипе 9 çын вилнĕ тата темиçе çын аманнă.

Керен секторĕнче вăйлă çапăçусем пынă, кунта икĕ енĕн авиацийĕ те çапăçăва хутшăннă.

Англи фронтĕнче пысăк операцисемех палăрмаççĕ. Германи командованийĕн сводкинче çапла каланă: Германи бомбардировщикĕсем Англинне таварсем илсе çӳрекен темиçе суднине путарнă. Февралĕн 12-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле Англи самолечĕсем, Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Бремен, Ганновер тата çурçĕр-хĕвеланăç Германири ытти пунктсем çине пырса тапăннă. Анчах çак операцисене малтанхи кунсенчи пек анлăнах тăвайман.

Февралĕн 12-мĕш. (ТАСС).

Финлянди министрĕ Финляндири ялхуçалăхĕ çинчен

ХЕЛЬСИНКИ, февралĕн 12-мĕш. (ТАСС). Февралĕн 10-мĕшĕнче Финляндин снабжени министрĕ Котилайнен радио тăрăх сăмах тухса каланă. Хăйĕн сăмахĕнче вăл Финляндин хальхи вăхăтри экономикăри йывăрлăхĕсем çинче чарăнса тăнă. Юлашки вăхăтра, тенĕ Котилайнен, базарсене тĕштырă сахалрах тухма пуçларĕ. Çакна пула тата тĕрлĕ сăлтавсене кура ютçĕршывсенчен тырă илсе килме йывăрланнине пула çĕршыври пысăк центрсем продовольстви çителĕксĕр пулнипе аптăраççĕ. Хресченсем тырă çителĕксĕр кăларни, тенĕ Котилайнен, çакăнтан килет: транспорт валли, çавăн пекех тырра çапма горючи çителĕксĕр, хресченсем тырра хальхи пĕтĕк хакпа сутасшăн мар.

Финляндия, тенĕ малалла Котилайнен, выльăх апачĕ çителĕксĕррипе татах та пысăкрах йывăрлăх тӳсет. Хресченсен пĕчĕк запасĕсенчен çар чушисем валли чылаях выльăх апачĕ уйăрса памалла пулчĕ, çакна май выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕçшĕн пысăк хăрушлăх тухса тăчĕ. Котилайнен хресченсене выльăх апачĕсен суррогачĕсемпе, уйрăмăн илсен, выльăха çитермелли целлюлозăпа анлăрах усă курма сĕннĕ.

Финлянди министрĕ суту-илӳ ыйтăвĕсем çинчен те каланă, çĕршывра куллен кирлĕ таварсемпе спекуляци тăвасси ӳссе пыни çине кăтартса панă. Котилайнен çакăн пек факт илсе кăтартнă: нумай магазинсем, çĕршывра кишĕр, чĕкĕнтĕр т. ыттисем çителĕксĕр пулнипе усă курса, çак пахчаçимĕçсене сахал сутăнакан ытти продуктсемпе пĕрле кăна параççĕ. Таварсен пур пек запасĕсем пĕтсе килеççĕ, тенĕ Котилайнен, халăха продуктсемпе, таварсемпе тата чĕртаварсемпе перекетлĕн усă курма чĕннĕ. Пĕр вăхăтра килсе тухнă условисене кура, тенĕ вăл, çĕршывăн хут промышленноçĕ кăларакан нумай чĕртаварсене ютçĕршыва сутмалла пулнă, хальхи вăхăтра промышленность çак чĕртавар çителĕксĕррипе йывăрлăх тӳсет.

Таипе Индо-Китай хушшинче перемири тăвас срока тăсни

НЬЮ-ЙОРК, февралĕн 12-мĕш. (ТАСС). Юнайтед пресс агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Таипе Франци Индо-Китайĕ перемири тăвас срока икĕ эрнене, Токиора мирлĕ калаçусене туса пĕтеричченех, тăсма йышăннă.

Коперник тата Георг Ретик

400 çул ĕлĕкрех, 1541 çулта, Виттенберг хулинчи университетран Георг Ретик ятлă профессора вырăнтан кăларнă. Ăна Коперник вĕрентĕвĕ çинчен студентсене каласа кăтартнăшăн кăларнă пулнă. Пуринчен ытла тĕрлĕ попсем Ретика хирĕç пынă, вĕсем тăрăшнипе университетри пуçлăхсем Ретика ĕçрен кăларнă та ĕнтĕ.

Ретик Коперник системи майлă тăнă пулнă. Коперник ĕлĕкхи астрономсен тăнăшĕсене усса палăртса, тĕнче çинчен пĕтĕмпех ăрасна, урăхла вĕрентме тытăннă. Авалхи астрономсем, Птоломей ятлă астроном вĕрентнине ĕненсе, пĕтĕм тĕнчен варринче Çĕр тăрать, çак Çĕр тавра планетăсем, çăлтăрсем, Хĕвел тата Уйăх çаврăнса çӳреççĕ, тесе вĕрентнĕ. Çапла шухăшлани тĕрĕс мар пулнине Коперник пĕлнĕ. Вăл Çĕр ытти планетăсенчен пĕри анчах пулнине, çак планетăсем пурте Хĕвел тавра çаврăнса çӳренине, тата Çĕр хăй тавра кашни талăкрах пĕрре çаврăннине питĕ тĕплĕн кăтартса панă. Коперник çакăн çинчен кĕнеке çырнă. Анчах вăл хăйĕн кĕнекине пичетлеме пама васкаман, çак кĕнекене вăл 36 çул хушши лайăхлатса пынă, хăйĕн шухăшĕсене ĕнентермелли çĕнĕ фактсем кĕртсе пынă. 1530 çулта Коперник çак кĕнекери тĕп шухăшсене кĕске очерк çине кĕртсе çырнă та, хăйĕн вĕреннĕ тусĕсем патне янă. Çак очерка «Комментариолус» тесе ят панă. Ăна пичетлемен, юлташĕсем çак очерка çырса илсе пĕр-пĕрин патне салатнă. Çамрăк астроном Георг Ретик çак пĕчĕк очеркпа 1536 çулта паллашнă. Коперник шухăшĕсем çинчен татах та тĕплĕрех пĕлес тесе, Ретик Коперник патне кайнă. Вара Ретик Коперник патĕнче пурăнса, Коперник системине тĕплĕн пĕлсе çитнĕ. Ретик астрономири çĕнĕ шухăшсем питĕ пысăк усă пама пултарнине, Коперник вĕрентнĕ пирки астрономи пĕтĕмпех çĕнелсе каймаллине ăнланнă. Ученăйсене çĕнĕ вĕрентӳ тĕрĕссине ĕнентерес майпа Ретик пĕчĕк кĕнеке çырса кăларнă, çак кĕнекере вăл Коперник вĕрентни Птоломей вĕрентнинчен мĕншĕн тĕрĕсрех пулнине кăтартнă. Ретик хăй кĕнекине çыру евĕрлĕ туса çырнă. Çак кĕнекере Ретик Коперника питĕ ăста математик, пĕлекен астроном, тесе çырать.

Ретик кĕнеки тухнă хыççăн тин Коперник хăйĕн кĕнекине пичетлеме килĕшет. 1542 çулта Коперник, çитмĕл çулхи старик, хăйĕн кĕнекине пичетлеме Ретика парать, пичетленине тĕрĕслесе пыма Ретика хушать. Анчах кĕнекене пичетлесе пĕтернĕ вăхăтра Коперник чирлĕ пулнă. Пичетленсе тухнă пĕрремĕш кĕнекене Коперник патне илсе пынă чух, вăл вилес патнех çитнĕ, пĕлми пулса выртнă. Коперник хăйĕн пичетрен тухнă кĕнекине вуласа та пăхайман, вилнĕ.

Малтанхи вăхăтра астрономсенчен нумайĕшĕ Коперник системине ăнланман. Унсăр пуçне Коперник системине духовенство питĕ хытă хирĕç тăнă. Религи Çĕр тĕнче центрĕнче тăрать, çак Çĕр çинчи пур япаласем те этем валли пулнă, тесе вĕрентнĕ. Çапла, Коперник Çĕр ытти планетăсенчен пĕри анчах тесе вĕрентни религине хирĕç пынă, религи авторитетне пĕтернĕ. Çакăн пирки попсен пуçлăхĕ Римри папа Коперник çырнă кĕнекене вуламалла мар, ăна çунтарса ямалла, тесе хушу панă. Çавăн хыççăн Коперник кĕнеки çĕршер çулсем хушши еретикла кĕнекесем хушшинче пулнă. Çапах та хăшпĕр хăюллă ученăйсем Коперник вĕрентни тĕрĕс, тесе çырнă. Нумайĕшĕ çакăн пирки инкек-асап курса пурăннă, нумайĕшĕ вилнисем те пулнă. Коперник вĕрентĕвне сарса çӳренĕшĕн Римри папа хушнипе Джордано Брунона чĕрĕллех юпа çумне çыхса çунтарса янă. Кайрантарах чаплă математика Галилея, Коперник майлă вĕрентнĕшĕн, темиçе çул тĕрмере тытнă.

Хăшпĕр астрономсем Коперник вĕрентĕвĕ те планетăсен çулне тĕрĕсех кăтартса паманнине сиснĕ. Коперник вĕрентĕвĕ тăрăх, Çĕр тата ытти планетăсен çулĕункă евĕрлĕ пулать, тенĕ. Кайранхи астрономсем планетăсен орбити ункă пек мар, эллипс пек пулнине пĕлнĕ. Çапла вара кайрантарах пурăннă астрономсем Коперник системине татах та лайăхлатнă, тĕрĕсрех тунă. Халĕ наукăпа кăштах паллашнă çынсем те Çĕр тата планетăсем Хĕвел тавра çаврăнса çӳренине, Çĕр хăй тавра çаврăннине питĕ лайăх пĕлеççĕ.

Коперникпа унăн чи малтанхи ученикĕ Ретик астрономире революци тунă, Птоломейăн тĕрĕс мар системине питĕ хăюллăн хирĕç тăрса çĕмĕрсе тăкнă.

Ф. КУЗЬМИН.

Чăваш АСС Республикинчи МТС-сем тракторсене мĕнчухлĕ юсанине кăтартакан СВОДКА

(1941 ç. февралĕн 10-мĕшне, процентпа)

МТС ячĕсем	Капитальн. ремонт	Текущий ремонт	Пĕтĕмпе
Улатăр	41,6	19,3	25,5
Элĕк	52,9	41,9	45,8
Вăрнар	61,1	64,8	63,6
Йĕпреç	61,5	66,6	64,8
Ишлей	42,8	45,4	44,4
Канаш	88,8	41,3	52,6
Куславкка	60,0	59,2	59,6
Комсомольский	20,0	30,4	27,2
Хĕрлĕ Чутай	—	100,0	93,3
Кувакино	70,0	51,4	58,1
Сĕнтĕрвăрри	50,0	45,0	46,1
Первомайский	—	33,3	25,0
Пăрачкав	42,8	55,5	51,5
Сĕнтĕр	38,1	43,3	41,1
Красноармейский	37,5	50,0	46,3
Вăрмар	20,8	44,4	35,0
Çĕрпӳ	77,7	40,0	51,7
Шупашкар	33,3	42,3	38,6
Чкаловский	28,5	48,2	40,0
Шăмăршă	75,0	91,6	87,5
Шăхасан	62,5	93,9	83,6
Çĕмĕрле	55,5	52,3	53,3
Етĕрне	27,2	39,1	35,2
Елчĕк	46,1	65,1	58,0
Тăвай	26,6	41,3	36,3
Республикипе	46,9	52,1	50,3

Вăрман хатĕрлес, турттарса кăларас тата кирлĕ пункта турттарса пырас тĕлĕшпе обязательнăй йĕркепе панă плана Чăваш республикинчи районсем мĕнле тултарса пынине кăтартакан СВОДКА

(1941 çулти февралĕн 10-мĕшне, процентпа)

Районсем	Хатĕрленĕ	Кирлĕ пункта турттарса пынă	Турттарнă
Улатăр	19,8	21,0	25,8
Кувакино	13,0	21,3	16,1
Первомайский	11,6	55,0	6,4
Пăрачкав	24,2	18,1	3,6
Чкаловский	28,9	—	10,0
Комсомольский	17,3	—	13,6
Йĕпреç	12,5	20,3	9,3
Канаш	22,3	—	11,4
Шăхасан	23,3	—	10,2
Вăрмар	24,7	—	13,2
Тăвай	34,2	—	20,8
Вăрнар	13,5	8,4	6,0
Калининский	24,0	13,3	25,4
Красноармейский	52,6	27,7	19,8
Çĕмĕрле	25,0	8,3	7,4
Элĕк	30,8	6,8	6,8
Хĕрлĕ Чутай	22,8	15,3	4,8
Советский	19,1	7,5	31,1
Етĕрне	28,5	—	6,7
Сĕнтĕр	11,8	—	7,9
Сĕнтĕрвăрри	15,8	—	3,1
Шупашкар	34	—	8,9
Ишлей	22,5	—	1,8
Октябрьский	22,0	—	—
Шăмăршă	16,7	36,6	10.4
Елчĕк	51,6	—	12,5
Пĕтĕмпе	20,6	11,9	23,8

Итали рабочийĕсене Германие яни

РИМ, февралĕн 12-мĕш. (ТАСС). Нумаях пулмасть Германипе Итали хушшинче Итали рабочийĕсене Германие ярасси çинчен калаçусем пулса иртнĕ. Çакна май «Пополо ди рома» хаçат çапла пĕлтерет: хальхи вăхăтра Германире 60 пин итальянец ĕçлет. Çĕнĕ килĕшӳ тăрăх çитес сывăх вăхăтра Германие татах 204 пин çынран кая мар ямалла, вĕсене металлурги тата механически предприятисенчи рабочисем хушшинчен пухаççĕ. Хаçат пĕлтернĕ тăрăх, çакă вăл Итали промышленноçĕн производствăллă мощноçне сиен тумасть, мĕншĕн тесен ĕç кунне вăрăмлатаççĕ. Çапла вара темиçе эрнерен Германире Итали рабочийĕсем 264 пин çын таран пулаççĕ. Кунпа пĕрлех Германие ялхуçалăх рабочийĕсене те яраççĕ.

Чăвашсен краеведени музейĕн пуянлăхĕсем

Кăçал чăвашсен краеведени музейĕ 20 çул тултарать. Çак çулсем хушшинче музей хаклă йышши экспонатсемпе пуянланчĕ. Кунта республикăри чылай предприятисемпе колхозсен экспоначĕсем, экспедицисен материалĕсем, хупнă чиркӳсенчи япаласем тата уйрăм çынсенчен туяннă экспонатсем нумай пухăнчĕç. Музей искусство мастерĕсен произведенийĕсене тата историллĕ хаклă япаласене уйрăм çынсенчен нумай туяннă. Халь унти экспонатсен хисепĕ 11 пине яхăн çитет. Музей экспонатсен хисепĕпе Совет Союзĕнчи ытти республикăсенчи музейсем хушшинче паллă вырăн йышăнса тăрать.

Музей виçĕ отделтан тăрать. Унта истори, çутçанталăк тата социализмлă строительство отделĕсем пур.

Краеведени музейĕ пухнă экспонатсем Чăваш республикин историйĕ çинчен тĕплĕн каласа параççĕ. Абашри тата Балановори масарсенче çĕр айĕнчен чавса тупнă археологиллĕ материалсем авалтанпах Атăл тавра шĕнче пурăннă çынсен пурнăçне питĕ уççăн кăтартса параççĕ. Çак масарсенче археологиллĕ ĕçсене тунă чухне çул ĕмĕрĕнчи тата бронза ĕмĕрĕ пуçламăшĕнчи авалхи çынсен пурнăçĕпе йăлине уççăн çутатса паракан хаклă япаласем тупнă.

Вырăссен патши Иван Грознăй Хусан ханствине çĕнсе илнин историне те музейре аван кăтартса панă. Çавăн пекех патша самодержавийĕ хăйĕн колониллĕ политикине чăвашсем хушшинче пурнăçланă вăхăта та кăтартнă. Çакна Чăваш АССР искусствăн тава тивĕçлĕ художникĕ Н. Сверчков тунă «Иван Грозный вăхăтĕнче Шупашкар хулинче пулнă крепость» ятлă картина тĕплĕн кăтартса парать.

Истори отделĕнче Степан Разинпа Емельян Пугачев ертсе пынипе пуçмăрçăсене хирĕç пулнă хресченсен пăлхавĕсене кăтартакан экспонатсем нумай вырăн йышăнса тăраççĕ. Кунта тĕлĕнмелле документсене, картинăсене, фото-ӳкерчĕксене, хĕçпăшалсене пухнă.

Пугачев отрячĕсем Çĕрпӳ хулинче пăрахса хăварнă тупă, пугачевецсен Етĕрнери отрячĕн ялавĕ тата ытти экспонатсем те чăваш халăхĕ ытти халăхсемпе пĕрле патша самодержавине хирĕç паттăррăн кĕрешнине тĕплĕн çутатса параççĕ. Истори отделĕ Октябрьти Социализмлă Аслă революци тухличченхи революциллĕ ĕçсемпе пуринпе те аван паллаштарать.

Çутçанталăк отделĕнчи экспонатсем те пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ. Пирĕн Чăваш республикинче çĕр айĕнчи пуянлăхсем нумай. Çунакан сланец, фосфорит, торф т. ыт. те пур. Музейри экспонатсем çак пуянлăхсене тĕплĕн кăтартса параççĕ.

Республикăри чĕрчунсем çинчен çутçанталăк отделĕ лайăх паллаштарать. Халь Чăваш республики вырнаçнă вырăнта ĕлĕк авал, пăр ĕмĕрĕнче мамонтсем, носорогсем т. ыт. чĕрчунсем пурăннă. Музейре çак чĕрчунсен пурин шăммисем те пур.

Музейре усранакан геологиллĕ материалсем тата нумай çулсем хушши тăпрана сăнаса пăхнă материалсем республикăра паллă вырăн йышăнса тăраççĕ. Кусемпе пĕрлех çĕр айĕнчи пуянлăхсене кăтартакан экспонатсем те пысăк вырăн йышăнаççĕ.

Социализмлă строительство отделĕнчи историллĕ документсем Октябрьти социализмлă революци тата граждăн вăрçи çинчен çутатса параççĕ. Ку отделта В. И. Чапаев çинчен кăтартакан экспонатсем нумай вырăн йышăнаççĕ. Юлашки вăхăтра В. И. Чапаев пурнăçĕпе ĕçĕсем çинчен кăтартакан фото-ӳкерчĕксем, схемăсем, скульптурăсем, картинăсем пурĕ 100 экспонатран ытла пухнă.

Социализмлă строительство отделĕ Сталинла икĕ пятилетка хушшинче тунă çитĕнӳсене, Чăваш республикине Ленин орденĕ парса наградăланине сарлакан кăтартса панă. Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕсем унта паллă вырăн йышăнса тăраççĕ.

Юлашки вăхăтра музейра ĕçсыннисем хушшинче массăллă ăнлантару тата агитациллĕ ĕçсене анлăн туса пыраççĕ. Çакăн пек ĕçленипе унта пыракансен хисепĕ те нумай ӳсрĕ. Кунсăр пуçне музей колхозсемпе предприятисенче выставкăсем организацилес тĕлĕшпе тăрăшса ĕçлет. Иртнĕ çулта кун пек выставкăсем 30 яхăн тунă пулнă.

Халь суйлавсене вирлĕн хатĕрленнĕ вăхăтра, музея экскурсине пыракансем уйрăмах йышланчĕç. Суйлавçăсем кунта коллективлăн пухăнаççĕ. Вĕсем чăваш халăхĕн авалхи пурнăçĕпе тата совет влаçĕ вăхăтĕнче тунă çитĕнӳсемпе паллашаççĕ.

Ĕçсыннисене коммунистла воспитани парас ĕçре музей вăйлă хĕçпăшал пулса тăрать.

Сывлăш ăшă Йĕпреçре...

Шартлама сивĕре пальто çухавине çавăрса тăратрăмăр та юлташпа кино кăтартакан çурт еннелле утрăмăр. Кино çурчĕ тултан пăхма аван çурт: икĕ хутлă, хитре. Шала кĕтĕмĕр. Билет кассине часах тупрăмăр: кассăран, кассиршă сывланă май, шурă пăс тухать. Ун умĕнче пĕр лампа çутă парам пекки туса ларать. Шăнса ларнă урай хăмисем кăчăр-качăр тăваççĕ. Утса ăшăнас шутпа пĕр-ик утăм кăнтарса пуснăччĕ, манăн кĕске куçлă юлташ пĕр хĕре пырса çапăнчĕ. Хĕр хăй ăшĕнче мĕн каласа вăрçнине пĕлмерĕмĕр. Культура çуртĕнче культурăллăх çуккине туйса илтĕмĕр те кассиршăран: мĕншĕн сивĕ, тесе ыйтрăмăр.

— Авă алăкĕ хупăнмасть, хам та виç хут тумтир тăхăннă, çапах шăлсене шаплаттарса ларатăп,—терĕ çурри уçăлса тăракан алăк енне аллипе тĕллесе кăтартса.

Кино пуçланиччен уткаласа ăшăнма урама тухрăмăр. Кино çуртĕнчен пĕр енĕпе çаврăнса уйăрăлнă чух пире ăшă сывлăш пырса çапăнни тĕлĕнтерчĕ, шăпах чарăнтăмăр: кино çурчĕн пĕр енчен ăшă перет те перет.

— Ха, хĕл кунĕнчех, Йĕпреçрех, ăшă течени пур,—тетпĕр.

Ку секрета пĕлес килнипе кино кăтартакан будкăна кĕтĕмĕр. Будкăна кĕрсенех пире сивĕ чĕпĕтсе пуçларĕ, кино кăтартакан механик аллисене ухлатса тăрать. Мăччийĕ сивĕпе пăрланса ларнă, унтан юр пĕрчисем электричество çуттипе çăлтăрсем пек çуталса тăраççĕ. Мĕн капла? тетпĕр, хамăра хамăр ăнланмастпăр. Стени тула ăшă парса тăрать, будкинче çавтери сивĕ. Киномеханик каланинчен ăнланса илтĕмĕр: пĕртен пĕр голланкăна, стена шутне кĕтĕр тесе, тул енне кăларса тунă, çапла вара ку кăмакан пĕр енĕ вĕçи-хĕррисĕр çут çанталăка ăшă парать, тепĕр енĕ киномеханике пĕр чĕптĕм ăшă тăратать. Çапла будкăна ăшă сахал валеçĕнет. Сивĕ пирки хех çĕнĕ аппаратсене вырнаçтарман, вĕсене цементпах хытарса вырнаçтармалла мĕн. Çавăн пирки вара колхозсене тухса çӳремелли передвижкă клубра кирлĕ пулса тăрать, ялсене тухаймасть.

— Ку нимех те мар,—терĕ киномеханик.—Çулла ниçта тарса пытанаймастпăр ку будкăра, çумăр маччаран каткаран çунă пек çăвать. Аппаратсене фанера листисемпе витсе кăна çăлса хăваратпăр, хамăр зонтик айне тăрса ĕçлетпĕр.

Ку тĕрĕс иккенни пирĕншĕн те паллă пулчĕ, мĕншĕн тесен çӳлте крыша çук.

Çапла Йĕпреçре. Пальто çухависене тăратсах кино кураççĕ çынсем.

Çак çитменлĕхсене пĕтерме те нумай укçа кирлĕ-ши?

ВАС. ЗАХАРОВ.

Прогульщиксем Элĕкре лăпкă пурăнаççĕ

ЭЛĔК. Ĕçсынни депутачĕсен районри Совет исполкомĕн секретарĕ Тимофей Зорин кăçалхи январĕн иккĕмĕшĕнче виçĕ сехет прогул туни çинчен пурте пĕлеççĕ.

Райсовет исполкомĕн общий отдел заведующийĕ А. Орлова Зорин прогул туни çинчен шарлама хăрать. Райсовет исполкомĕн кадрсен отделĕн заведующийĕ Архипов «вăл пире ют çын мар» тесе ун çинчен каламасть. Райсовет исполкомĕн председателĕ И. Весновский «пĕртен-пĕр секретарь» тесе, сăмах тапратмасăр пурăнать. ВКП(б) райкомĕн кадрсем енĕпе ĕçлекен секретарĕ Куралев нимĕн пĕлменни çине персе ларать.

Пурăнать çапла Зорин! Ун çинчен партипе профсоюз организацийĕсем те шарласах каймаççĕ.

Уполнаркомзаг агенчĕ Михаил Громов Татмăшра командировкăра чухне, Зорин пек, малтан ĕçсе ӳсĕрĕлнĕ. Унтан 5 сехет хушши прогул тунă.

Громов прогульщик пирки районри 1-мĕш участокри халăх сучĕ ĕçе пăхса тухса, 4 уйăх хушши юсанмалла ĕçлеттермелле, ĕçукçинчен 25 процент тытса юлмалла приговор йышăннă.

Анчах Михаил Громов — ВКП(б) членĕн кандидачĕ. Уполнаркомзаг çумĕнчи пуçламăш парторганизаци ун çинчен коммунистсен пухăвĕнче халĕ те сӳтсе-явман.

Элĕксем.

ГТО значокĕн нормисене 23 çын панă

ÇĔРПӲ. Кăшаркасси ялĕнчи çар ĕçне вĕрентекен пунктри призывниксем Хĕрлĕ Çар кунне вĕренӳри çитĕнӳсемпе кĕтсе илме хатĕрленеççĕ. Çак кунсенче ПВХО значокĕн нормисене 25 çын, ГСО значокĕн нормисене 24 çын тата ГТО значокĕн хĕллехи нормисене 23 çын панă.

Н. ОКУНЕВ.

Лекци

Паян, февралĕн 14-мĕшĕнче, ВКП(б) Шупашкар горкомĕн парткабинетĕнче **«Было ли начало и будет ли конец мира?»** темăпа тӳлевлĕ публичнăй лекци пулать. Лектор — **Хаустов** юлташ. Лекци каçхине 8 сехетре пуçланать.

ПАРТКАБИНЕТ.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

К СВЕДЕНИЮ радиоузлов и радиослушателей

Чувашрадиокомитет при Совнаркоме ЧАССР сообщает, что материалы XVIII Всесоюзной партконференции и VIII Сессии Верховного Совета СССР будут передаваться:

по станции РВ-1 в 9 и 20 часов, по станции РВ-71 в 17 часов 35 минут по московскому времени (кроме выходных дней).

Радиокомитет при СНК ЧАССР.

Редакци адресĕ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5. Дом Печати. Телефонсем: редакторăн—0—67, редактор заместителĕн—3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн — 4—97, парти пурнăç пайĕн — —97, экономика пайĕн—0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн —2—30, «Ĕçхĕрарăмĕ» журналăн — 6—23, «Ленин çулĕпе» журналăн — 0—85, издательство заведующийĕн—5—38, конторăн—0—23.

Т 2221. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии Чувашской АССР. Заказ № 146. Ф. Б. 58×84 п. л.